

CIVILINĖS IR KOMERCINĖS BYLOS RIBOS REGLAMENTE DĖL JURISDIKCIJOS IR TEISMO SPRENDIMŲ CIVILINĖSE IR KOMERCINĖSE BYLOSE PRIPAŽINIMO IR VYKDYMO

Justinas Jarusevičius

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Privatinės teisės katedros asistentas doktorantas

Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva

Tel. (+370 5) 236 61 70

Straipsnyje analizuojamas Briuselio konvencijos ir ją pakeitusių Briuselis I ir Briuselis I^{bis} reglamentų įtvirtintos konkrečios teisminių ginčų kategorijos, išskiriamos iš civilinės ir komercinės bylos srities. Nagrinėjami ginčai, susiję su bankrotu, socialiniu draudimu ir arbitražu.

Author analyses court judgments and the works of the legal scholars, which interpret the categories, established in Brussels Convention and Brussels I or Brussels I^{bis} regulations, which are excluded from the area of civil and commercial matter. Disputes related to bankruptcy, social security and arbitration are analysed in the article.

Įvadas

1968 m. Briuselio konvencija dėl teismo sprendimų pripažinimo (toliau – Briuselio konvencija)¹ ir ją pakeitę Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – Briuselis I)² ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – Briuselis I^{bis})³ nustato derogacinį civilinės ir komercinės bylos kategorijos apibrėžimą, nurodoma, kokie konkretūs teisminiai ginčai neturėtų būti laikomi civilinėmis ir komercinėmis bylomis. Tyrimo metu siekta atsakyti į klausimą, kokie teisminiai ginčai laikytini civilinėmis ir komercinėmis bylomis. Tuo tikslu pasirinkta analizuoti konkrečias teisminių ginčų kategorijas, kurios atitinkamai nėra priskiriamos civilinės ir komercinės bylos kategorijai, tokiu būdu atskleidžiant šių ir atitinkamai nagrinėjamos kategorijos ribas. Tyrimo metu atlikta analizė ir jos rezultatų pristatymas yra didelės apimties. Straipsnyje analizuojamos konkrečios teisminių ginčų rūšys, kurios nėra priskiriamos civilinės ir komercinės bylos kategorijai, tai ginčai, susiję su bankrotu, socialiniu draudimu ir arbitražu. Atskirai nėra analizuojama Tarybos reglamente (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdy-

¹ 1968-09-27 Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, OL L 339, 2007 12 21, p. 3–41.

² Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OL L 12, 2001-01-16, p. 1–23.

³ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OL L 351, 2012-12-20, p. 1–32.

mo (toliau – Briuselis IIbis)⁴ įtvirtinta civilinės bylos kategorija, apsiribojama civilinės ir komercinės bylos kategorijos analize.

Analizuojama civilinės ir komercinės bylos kategorija ir būtent konkrečios ginčų kategorijos nėra plačiau analizuotos Lietuvos teisės moksle⁵, taip pat nėra nagrinėti Briuselis I^{bis} įtvirtinti pakeitimai, iš jų ir susiję arbitražo išimtimi iš Briuselio režimo⁶. Šiuo straipsniu siekiama pateikti detalesnę civilinės ir komercinės bylos kategorijos analizę, sistemiškai analizuojant pagrindinius, precedentinę reikšmę šioje srityje turinčius teismų sprendimus. Tyrimo metu pagrindinis analizės dalykas buvo priimti teismų sprendimai, generalinių advokatų išvados, taip pat šią sritį analizuojančių Paulo Jenardo, prof. Peterio Schlosserio, prof. Uricho Magnuso darbai.

Straipsnyje analizuojama konkreti Briuselio režimą nustatančiuose teisės aktuose įtvirtinta civilinės ir komercinės bylos kategorija. Norint tinkamai atskleisti jos turinį yra būtina nustatyti teisėkūros procese įvardytus reguliavimo tikslus pasitelkiant teleologinį teisės aiškinimo metodą. Šiame straipsnyje yra atskleidžiama nagrinėjamos civilinės ir komercinės bylos kategorijos raida, pokyčiai po Briuselis I^{bis} įsigaliojimo. Briuselio režimas sąveikauja ir su kitais Europos Sąjungos, tarptautinės ir valstybių narių teisės aktais. Tuo tikslu tyrimui pasitelktas sisteminis metodas.

ESTT tik 2014 m. pabaigoje paskelbė sprendimą, atsakančią į klausimą, ar bankrutuojančios įmonės reikalavimas priteisti skolą pagal tarptautinio vežimo sutartį yra civilinė komercinė byla pagal Briuselis I⁷. Sprendimas, svarbus arbitražo išimčiai aiškinti, paskelbtas tik 2015 m. gegužę⁸, jo remdamiesi Lietuvos teismai savo išvadas suformulavo spalio mėn.⁹ Teismų praktikos raida rodo nagrinėjamos kategorijos ir jos analizės, pristatomos šiame straipsnyje, svarbą.

1. Bylų kategorijos, kurios nėra priskiriamos civilinėms ir komercinėms byloms

Straipsnyje analizuojamos konkrečios teisminių ginčų kategorijos, kurios yra išskiriamos iš civilinės ir komercinės bylos kategorijos. Tai ginčai, susiję su bankrotu, socialiniu draudimu ir arbitražu.

1.1. Bankrotas

Briuselis I^{bis} nėra taikomas bankroto byloms, nemokių bendrovių arba kitų juridinių asmenų likvidavimo procesams, teisminėms priemonėms, kompromisiniais susitarimams ir panašioms byloms (1 str. 2 d. b p.). Briuselio režimo išimtį, susijusią su bankroto procesu, užpildo specialus Europos Sąjungos reguliavimas, 2000-05-29 Tarybos reglamentas Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (toliau – Nemokumo

⁴ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, OL L 338, 2003-12-23, p. 21, 1 straipsnio 1 dalis.

⁵ Publikacijų, skirtų civilinės ir komercinės bylos kategorijai, jos analizei, nėra aptinkama. Monografiuose ar vadovėliuose, skirtuose civilinio proceso arba Europos Sąjungos civilinio proceso disciplinoms, detalesnės nagrinėjamos kategorijos analizės taip pat nėra pateikiama. Žr., pvz., LAUŽIKAS, Egidijus; MIKELĖNAS, Valentinas; NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinio proceso teisė*. T. 2. Vilnius: Justitia, 2003, p. 563, 564; NEKROŠIUS, Vytautas. *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 24–31.

⁶ Autorė nurodo, kad „tik oficialiai priėmus pasiūlymą dėl reglamento pakeitimo bus visiškai aišku, kiek naujasis teisės aktas lems arbitražo procesą Europos Sąjungoje“. Straipsnyje analizuojamas civilinės komercinės bylos sampratos ir arbitražo proceso ryšys Europos Sąjungoje, būtent kiek su arbitražu susiję teismo procesai yra reguliuojami Briuselis I^{bis}. Žr.: VĖBRAITĖ, Vigita. Europos Komisijos pasiūlymo dėl Reglamento „Briuselis I“ pakeitimo įtaka Europos Sąjungos civilinio proceso ateities tendencijoms. *Verslo ir teisės aktualijos*, 2012, 7(2), p. 330.

⁷ ESTT 2014-09-04 sprendimas byloje *Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. UAB „Kintra“*, bylos Nr. C-157/13.

⁸ ESTT 2015-05-13 sprendimas byloje *OA O „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. C-536/13. 2014-12-04 paskelbta Briuselis I taikymo sritį (civilinės ir komercinės bylos kategorijos turinį) aiškinanti generalinio advokato Melchior Wathelet išvada minėtoje byloje.

⁹ LAT CBS 2015-10-23 nutartis c b. *OA O „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. 3K-7-458-701/2015.

reglamentas)¹⁰. Tinkamas klausimas į klausimą, ar byla laikytina susijusi su nemokumo procedūromis, ar yra priskirtina civilinės ir komercinės bylos kategorijai, turi esminę reikšmę sprendžiant taikytinas jurisdikcijos ir teismų sprendimų pripažinimo taisyklės – būtent Briuselio režimas įtvirtina bendrąją taisyklę, kad reikalavimas reiškiamas pagal atsakovo buveinės vietą (Briuselis I^{bis} 4 str. 1 d.), kai bankroto byla arba su ja neatsiejamai susiję teisminiai procesai gali būti nagrinėjami konkrečiame valstybės narės teisme, neatsižvelgiant į atsakovo buveinės vietos (Nemokumo reglamento 3 str. 1 d.). Bankrutuojančios įmonės reikalavimus priskiriant bankroto bylai, tai leidžia ginčus nagrinėti pagal ieškovo buveinę teismuose valstybės, kur vykdoma pagrindinė bankroto procedūra, nesvarbu, kur yra atsakovo buveinė.

Dėl bankroto ir kitų iš bendrovių nemokumo kylančių procedūrų savitumo bankroto procedūros neįtrauktos į Briuselio konvenciją, nes tokioms procedūroms jau buvo rengiama atskira konvencija, kurios taisyklės atsižvelgia į tokių procedūrų ypatumus¹¹. Galutinai konvencijos, skirtos bankroto procedūroms, tekstas buvo parengtas 1970 m.¹², tačiau tik 1990-06-05 įsigaliojo konvencija dėl tam tikrų bankroto bylų aspektų. Kai 2002-05-31 įsigaliojo Nemokumo reglamentas, 1990-06-05 konvencija ir dvišalės valstybių narių sutartys Nemokumo reglamente nurodytais klausimais buvo pakeistos (Nemokumo reglamento 44 str. 1 d., 47 str. 1 d.)¹³. Schlosseris ir Jenardas nurodo, kad bankrotas ir kitos procedūros, susijusios su nemokumu Briuselio režimo atžvilgiu, yra „procesas, kurio <...> pagrindas yra mokėjimų sustabdymas, skolininko nemokumas arba negalėjimas pasiskolinti, ir kurio metu įtraukiamos teisminės institucijos siekiant arba priverstinio ir kolektyvinio pobūdžio likvidavimo, arba tiesiog tų teisminių institucijų priežiūros“¹⁴. Nemokumo reglamente bankroto byla apibrėžiama kaip kolektyvinio bankroto byla, susijusi su skolininko daliniu ar visišku teisės į turtą netekimu bei likvidatoriaus paskyrimu. Taigi į Briuselio režimo taikymo sritį nėra įtraukti tik tokie procesai, kurie yra tiesiogiai susiję su bendrovių nemokumu, Lietuvos teisėje tai būtų konkreti fizinio ar juridinio asmens bankroto byla. Aptariama analizė patvirtina, kad bankroto bylos išimtis apima ne tik konkrečią bankroto bylą, bet ir su bankroto byla susijusius teisinius ginčus, pagrįstus įmonės nemokumo aplinkybe. Tačiau vien bankrutuojančio subjekto dalyvavimas teisiniame procese *per se* nereiškia, kad toks ginčas bus vertinamas kaip civilinė ir komercinė byla pagal Briuselis I^{bis}. Toliau nagrinėjama, kokie ginčai laikytini susijusiais su bankrotu.

Analizė parodo, kad bankroto bylos išimčiai bus priskiriamos konkrečios su nemokumu susijusios teisminės procedūros, tarp jų ir specialūs pažeistų teisių gynimo būdai, kurie įprastai pasitelkiami nemokių įmonių ar jų kreditorių. *Gourdain* byloje ESTT išaiškino, kad specialiai Prancūzijos civiliniame

¹⁰ Nemokumo reglamentas bus pakeistas 2015-05-20 priimtu reglamentu (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų, kuris įsigalios nuo 2017-06-26.

¹¹ JENARD, Paul pranešimas dėl 1968-09-27 Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (*OL C 59*, 1979), para. 11.

¹² SCHLOSSER, Peter pranešimas dėl 1968-09-27 Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (*OJ 1979 C 59*), para. 53.

¹³ Nemokumo reglamentas taikomas kolektyvinio bankroto byloms, susijusioms su skolininko daliniu ar visišku teisės į turtą netekimu bei likvidatoriaus paskyrimu, su išimtimis kredito ir investicinių įmonių atžvilgiu (Nemokumo reglamento 1 str. 1, 2 d.). Nemokumo reglamentas nustato, kurios valstybės teismas yra kompetentingas nagrinėti bankroto bylos iškelimo klausimą ir kitus su bankroto procesu susijusius teisinius ginčus (Nemokumo reglamento 3 str. 1 d.), nustato specialią taisyklę sprendimui iškelti bankroto bylą pripažinti kitoje valstybėje narėje (Nemokumo reglamento 16 str. 1 d.). Kiti teismų sprendimai yra pripažįstami Briuselis I^{bis} nustatyta tvarka (Nemokumo reglamento 25 str.). Žr. taip pat: OMAR, Paul. J. The insolvency exception in the Brussels Convention and the definition of „analogous proceedings“. *International Company and Commercial Law Review*, 2011, 22(5), 172–177.

¹⁴ SCHLOSSER, Peter, para. 54. Toks bendras aiškinamojo pobūdžio apibrėžimas pateiktas siekiant užtikrinti vienodą Briuselio konvencijos taikymą skirtingose valstybėse narėse po Jungtinės Karalystės bei Airijos prisijungimo prie Europos Bendrijos, dėl reikšmingų teisinių sistemų skirtumų pirmosiose ir prisijungiančiose valstybėse narėse tuo metu.

kodekse numatyti nuostolių išieškojimo procedūrai iš įmonės vadovų nėra taikomas Briuselio režimas. Atsižvelgta į tai, kad, pirma, ieškinio patenkinimo atveju priteista suma paskirstoma visiems kreditoriams, antra, ieškiniui taikomos specialios ieškinio senaties eigos pradžios ir sustabdymo taisyklės ir, trečia, ieškinyje vadovui grįstas specialia bankroto įstatyme įtvirtintomis teisės normomis¹⁵. *Gourdain* ginče suformuoti kriterijai, kad byla turėtų patekti į nagrinėjamos išimties taikymo sritį, jeigu teisminis procesas tiesiogiai grindžiamas ir yra glaudžiai susijęs su nemokumo procedūromis. Briuselio režimo išimtis taikyta nustačius bankrotą reglamentuojančių specialių taisyklių taikymą konkrečioje byloje.

Duffryn byloje ESTT patvirtino *Gourdain* byloje suformuotą taisyklę, kad konkretus ginčas bus laikomas bankroto byla tik jeigu bankroto aplinkybė turės esminę reikšmę inicijuotam teisminiam ginčui. Šioje byloje bankroto administratorius pareiškė ieškinį bankrutuojančios įmonės akcininkui, reikalaudamas įvykdyti prievolės, susijusias su piniginiiais įnašais, ir grąžinti galimai neteisėtai gautus dividendus. ESTT šią bylą laikė civiline ir komercine byla¹⁶. Tokia išvada pagrįsta aplinkybe, kad reikalavimas bankrutuojančios įmonės skolininkui gali būti pareikštas nebūtinai bankroto administratoriaus ir neatsižvelgiant į bankroto bylos iškėlimo aplinkybę. Vėlesnėje *Van der Schee* byloje, kur buvo sprendžiamas ginčas, ar kontrahento reikalavimas bankrutuojančiai įmonei grąžinti turtą, kurio savininkas yra ieškovas, yra ar nėra susijęs su bankroto procesu, ESTT kiek tiksliau apibrėžė kriterijus, kuriais remiantis darytinos išvados dėl ginčo teisinio kvalifikavimo kaip bankroto bylos. ESTT šioje byloje, viena vertus, pabrėžė būtinumą Briuselio režimą taikyti kuo plačiau, įvardydamas tikslą nustatyti plačią civilinės ir komercinės bylos koncepciją ir kartu Briuselio režimo taikymo sritį; antra vertus, ESTT atkreipė dėmesį į Nemokumo reglamento preambulės 6 dalį, kur nurodyta, kad laikantis proporcingumo principo šis reglamentas turėtų apsiriboti nuostatomis, reguliuojančiomis bankroto bylų iškėlimo jurisdikciją, ir tiesiogiai šių bylų pagrindu priimamais bei glaudžiai su jomis susijusiais teismo sprendimais. Taip padaryta išvada, kad Nemokumo reglamento taikymo sritis neturėtų būti aiškinama plačiai¹⁷. ESTT suformavo gana aiškų kriterijų, kad byla turėtų būti vertinama kaip susijusi su bankrotu tik jeigu reikalavimas yra, pirma, grindžiamas bankroto teise¹⁸ arba, antra, ieškiniui pareikšti reikia, kad būtų iškelta bankroto byla ar bankroto administratoriaus įsikišimo¹⁹.

Lietuvos teisinėje sistemoje aptinkama pažeistų teisių gynimo būdų, kurie taikomi taip pat ir bankroto bylose bankroto administratoriui arba kreditoriams reiškiant reikalavimus nesąžiningiems kreditoriams, buvusiems valdymo organų nariams arba dalyviams. Atitinkamai bankrutuojančios įmonės vardu reiškiami reikalavimai, kai yra pasitelkiamos specialios, būtent bankroto procese suteikiamos teisės, turėtų būti priskiriami išimčiai iš civilinės ir komercinės bylos, tokių bylų teisingumo klausimą sprendžiant pagal specialias taisykles. Toks pavyzdys galėtų būti gana dažnai aptinkamas reikalavimas dėl civilinės atsakomybės taikymo už bankroto bylos iškėlimą ne laiku (Įmonių bankroto įsta-

¹⁵ ESTT 1979-02-22 sprendimas byloje *Henri Gourdain v Franz Nadler*, bylos Nr. C-133/78, [1979] ECR 00733, para. 5, 6.

¹⁶ ESTT 1992-03-10 sprendimas byloje *Powell Duffryn plc v Petereit*, bylos Nr. C-214/89, [1992] ECR I-1745.

¹⁷ ESTT 2009-09-10 sprendimas byloje *German Graphics Graphische Maschinen GmbH v Van der Schee*, bylos Nr. C-292/08, [2009] ECR I-0842, para. 23–25.

¹⁸ Vėlesnėje praktikoje ESTT patvirtino, kad esminė aplinkybė „yra jo [reikalavimo] teisinis pagrindas, o ne procesinės aplinkybės, kuriomis šis ieškinyje pareiškiamas“. Todėl svarbu nustatyti, „ar teisė arba prievolė, dėl kurios pareiškiamas ieškinyje, numatyta bendrosiose civilinės ir komercinės teisės normose, ar nukrypti leidžiančiose normose, taikomose bankroto bylose“. Šioje byloje, priimant prejudicinį sprendimą pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo prašymą, nurodyta, kad ieškinyje, pareikštas bankrutuojančios įmonės dėl skolos priteisimo, vertintinas kaip patenkantis į civilinės ir komercinės bylos kategoriją. Žr.: ESTT 2014-09-04 sprendimas byloje *Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. UAB „Kintra“*, bylos Nr. C-157/13, para. 27, 29.

¹⁹ Ten pat, para. 32.

tymo²⁰ 8 str. 4 d.)²¹. Kiek didesnių diskusijų gali paskatinti klausimas, ar reikalavimas taikyti civilinę atsakomybę, kai reiškiamas valdymo organų nariams, dalyviams, arba reikalavimas sandorį pripažinti negaliojančiu, nes jis prieštarauja juridinio asmens veiklos steigimo tikslams, arba *actio Pauliana* pagrindu, turėtų būti laikomas civiline ir komercine byla, ar, atvirkščiai, priskiriamas bankroto bylos išimčiai? Bylos priskyrimas bankroto bylai suteikia didesnių privilegijų ieškovui, nustato palankesnių teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo režimą. Tai aiškinama tikslu operatyviai spręsti nemokumo procese iškilusius klausimus, taip užtikrinant sklandų, spartų kreditorių reikalavimų patenkinimą. Atsakymas į šį klausimą pateiktas *Seagon* byloje, kur išaiškinta, kad ginčui pagal bankrutuojančios įmonės administratoriaus reikalavimą dėl bankrutuojančios įmonės sandorių pripažinimo negaliojančiais taikomos specialios Nemokumo reglamento taisyklės, ne Briuselio režimo jurisdikcijos taisyklės²². Tokią išvadą lėmė aplinkybė, kad būtinumas ginčyti sandorius nulemtas įmonės nemokumo, ieškiniu siekiama apginti bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus. Atitinkamai poreikis veiksmingai apginti kreditorių interesus duoda pagrindą taikyti privilegijuotas bankroto procesui taikomas jurisdikcijos taisykles. Ši motyvacija grindžiama ir pragmatiniu tikslu užkirsti kelią piktnaudžiauti, kai turtas iki iškeltiant bankroto bylą yra perleidžiamas kitiems subjektams, esantiems skirtingose jurisdikcijose, turint tikslą išvengti konkrečios valstybės teismų jurisdikcijos (kritiškai vertintina *forum shopping* praktika)²³. Šį išaiškinimą perkeltiant į Lietuvos praktiką darytina išvada, kad bankroto administratoriaus arba bankrutuojančios įmonės kreditorių reiškiami reikalavimai dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais, kai poreikis pareikšti tokį reikalavimą nulemtas įmonės nemokumo, arba dėl civilinės atsakomybės taikymo valdymo organų nariams ar dalyviams, vertintini kaip su bankroto byla susiję procesai.

Reikia paminėti, kad bankroto procedūros turinys valstybėse narėse skiriasi, nėra unifikuotos. *Gourdain* byloje atsakymas į klausimą, ar valstybės narės teismo nagrinėjamas ginčas priskirtinas bankroto procesui, pateiktas remiantis nacionalinės teisės turiniu, vertinant Prancūzijos materialinės teisės nuostatas ir prieinant prie išvados, kad byla vertintina kaip susijusi su bankroto byla, nes atitinkamas reikalavimas grindžiamas būtent bankroto bylos iškėlimo aplinkybe. Tai reiškia, kad, kitaip nei civilinė ir komercinė byla²⁴, su bankrotu susijusios bylos kategorija nėra autonomiška Europos Sąjungos teisės kategorija, valstybės narės turi diskreciją nustatyti, kokie procesai bus laikytini susiję su bankrotu. Ši diskrecija turi gana aiškias ribas. Kiekvienu atveju, kai ESTT pateikia išvadas dėl bylos priskyrimo bankroto bylos kategorijai, tokiu būdu ją išskiriant iš civilinės ir komercinės bylos kategorijos, referuojama į specialias bankroto procesui taikomas taisykles arba į aplinkybę, kad poreikis reikšti reikalavimą yra nulemtas bankroto bylos iškėlimo ir atsiradusio būtinumo ginti pažeistas kreditorių teises²⁵. Todėl *per se* ta aplinkybė, kad bankroto procesą reglamentuojantys teisės aktai taikytini konkrečiame ginče, nėra pagrindas bylą kvalifikuoti kaip civilinę ar komercinę.

²⁰ LAT CBS 2015-10-23 nutartis c b. *OAO „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. 3K-7-458-701/2015.

²¹ LAT CBS 2011-03-25 nutartis c. b. *BUAB „Limnitra“ v. N. G.*, bylos Nr. 3K-3-130/2011; 2015-11-13 nutartis c. b. *UAB „SNB“ v. R. Z., A. K., I. M.*, bylos Nr. 3K-3-594-686/2015.

²² ESTT 2009-02-12 sprendimas byloje *Seagon v Deko Marty Belgium NV*, bylos Nr. C-339/07, [2009] 1 WLR 2168, [2009] Bus LR 1151, para. 28.

²³ Ten pat, para 23.

²⁴ Sutariama, kad civilinės ir komercinės bylos kategorija yra autonomiška Europos Sąjungos teisės kategorija. Autonomiškumas yra dvilypis: *pirma*, ši kategorija autonomiška nuo valstybių narių teisės aktų turinio, *antra*, nuo kitų Europos Sąjungos teisės aktų turinio (žiūrėti, pavyzdžiui, MANKOWSI, Peter, MAGNUS, Ulrich (sud.). Brussels I Regulation, 2nd Revised Edition. Selier European Law Publishers, 2012, p. 53; taip pat ESTT 2014-10-23 sprendimas byloje *flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā Lidosta Rīga VAS*, bylos Nr. C-302/13, para. 24, 2015-06-11 sprendimas byloje *Stefan Fahrenbrock, etc v Graikijos Respublika*, bylos Nr. C-226/13, C-245/13, C-247/13 ir C-578/13, para. 39).

²⁵ ESTT 2009-02-12 sprendimas byloje *Seagon v Deko Marty Belgium NV*, bylos Nr. C-339/07, [2009] 1 WLR 2168, [2009] Bus LR 1151, para. 21.

1.2. Socialinis draudimas

Bruselis I^{bis} nėra taikomas socialinio draudimo teisiniams santykiams. Pagrindinėmis priežastimis, dėl kurių socialinio draudimo teisiniai santykiai neįtraukti į Bruselio konvencijos taikymo sritį, įvardijami teisių sistemų skirtumai²⁶, taip pat skirtingose valstybėse skirtingoms teisminėms institucijoms priskirta kompetencija nagrinėti ginčus, susijusius su socialiniu draudimu²⁷. Nurodyta, kad Bendrijos mastu reikia parengti savarankišką dokumentą, skirtą sprendimams dėl socialinio draudimo vykdyti kitoje Bendrijos valstybėje, ir jurisdikcijos taisyklėms nėra reikalingas unifikavimas, nes šis klausimas yra tinkamai išspręstas valstybių narių nacionalinėje teisėje²⁸. Nors Bruselio konvencijoje numatyta, kad ji nebus taikoma socialinio draudimo teisiniams santykiams, šios sąvokos apibrėžimo nebuvo pateikta. Jenardas nurodo, kad socialinio draudimo teisiniai santykiai turėtų būti suprantami vadovaujantis Tarptautinės darbo organizacijos konvencija dėl minimalių socialinės apsaugos standartų (Nr. 102). Socialinis draudimas apima sveikatos priežiūrą, ligos, bedarbio, senatvės, nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos, šeimos, motinystės ir neįgalumo išmokas. Į šį sąrašą nebuvo įtraukta viena konvencijoje paminėta išmokos rūšis – išmoka netekus šeimos maitintojo²⁹. Anot Jenardo, socialinio draudimo išimtis apsiriboja ginčais, kylančiais iš atsakingų valstybės institucijų ir darbuotojų arba darbdavių santykių³⁰. Bruselio konvencija turėtų būti taikoma, kai administracinė institucija remiasi tiesioginio reikalavimo teise asmeniui, pavyzdžiui, atsakingam už padarytą sveikatos sužalojimą, arba įgyja reikalavimą trečiajam asmeniui, subrogacijos pagrindu atlyginus žalą nukentėjusiajam asmeniui, jeigu valstybės institucija, remdamasi tokia teise, veikia pagal įprastai taikomas teisės normas³¹. Čia svarbu pažymėti, kad byla laikytina civiline ir komercine tik jeigu socialinio draudimo institucija neįgyja didesnių teisių (įrodymų rinkimo, reikalavimo teisės), negu kad tokioje pačioje situacijoje turėtų privatus subjektas³².

Sonntag byloje nagrinėta, ar civilinis ieškinys baudžiamojoje byloje yra civilinė ir komercinė byla. Ginantis nuo Bruselio režimo taikymo nurodyta, kad žala yra kompensuojama socialinio draudimo išmokomis ir todėl žalos kompensavimo klausimas nepatenka į tuo metu Bruselio konvencijos veikimo sritį. ESTT pabrėžė, kad civilinio pobūdžio ieškinys, grindžiamas deliktine atsakomybe, nėra pakeičiamas tos aplinkybės, kad nukentėjusiojo žala ieškinį tenkinant būtų padengiamą iš socialinio draudimo išteklių³³. Atitinkamai ir Lietuvos teismuose ta aplinkybė, kad civilinis reikalavimas yra pareikštas baudžiamajame procese arba tai, kad reikalavimas bus padengtas vadovaujantis Smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimo įstatymo nustatyta tvarka, neturi įtakos išvada dėl atitinkamo ginčo priskyrimo civilinės ir komercinės bylos kategorijai.

ESTT taip pat nagrinėjo atvejus, kai valstybės institucija, suteikusi socialinę paramą teisę ją gauti turintiems asmenims, vėliau teikė regresinius reikalavimus asmenims, turėjusiems pareigą suteikti tokią paramą. Tokiais atvejais nustatyta, kad socialinio draudimo funkcijas atliekančio subjekto reika-

²⁶ Tam tikrose valstybėse narėse socialinė apsauga yra viešosios teisės dalis, kitur jos pozicija tarpinė tarp viešosios ir privatinės teisės, žr.: SCHLOSSER, Peter. <...>, p. 60.

²⁷ JENARD, Paul. <...>, p. 12.

²⁸ Ten pat.

²⁹ Lietuvos Respublikos neratifikuota Tarptautinės darbo organizacijos konvencija dėl minimalių socialinės apsaugos standartų (Nr. 102). Autentiškas konvencijos vertimas viešai skelbiamas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenų bazėje <<http://www.socmin.lt/index.php?~1823334488>>.

³⁰ JENARD, Paul. <...>, p. 13.

³¹ Ten pat.

³² ESTT 2002-11-14 sprendimas byloje *Gemeente Steenbergen v. Luc Baten*, bylos Nr. C-271/00, [2002] ECR I-10489, para. 32–35.

³³ ESTT 1993-04-21 sprendimas byloje *Volker Sonntag v. Hans Waidmann*, bylos Nr. C-172/91, [1993] ECR I-01963, para. 27–28.

lavimas, kai reiškiamas regresio pagrindu, laikytinas civiline ir komercine byla. *Baten* byloje vienam iš tėvų nevykdžius išlaikymo pareigos, išlaikymą skyrė valstybės institucija, vėliau reikalavusi kompensuoti šias išlaidas. Nuspręsta, kad toks ginčas vertintinas kaip civilinė ir komercinė byla. Išvada pagrįsta aplinkybėmis, kad, pirma, vadovaujantis nacionaline teise regresinio reikalavimo dydis yra ribojamas skolininko išlaikymo prievolės dydžiu; antra, ieškinys pareiškiamas pagal civilinio proceso taisyklės bendrosios kompetencijos teismams; trečia, valstybės institucijos padėtis skolininko atžvilgiu buvo iš esmės tapati privataus asmens, įvykdžiusio prievolę už trečiąjį asmenį, padėčiai. Ta pati išvada padaryta ir vėlesnėje praktikoje³⁴. Šią praktiką aiškinant pagal Lietuvos kontekstą, Vaikų išlaikymo fondui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos³⁵ reiškiant turtinį reikalavimą tėvui, už kurį buvo vykdoma vaiko išlaikymo prievolė, toks teisminis ginčas bus priskiriamas civilinės ir komercinės bylos kategorijai.

1.3. Arbitražas

Nuo pat Briuselio konvencijos rengimo pradžios sutarta, kad Briuselio režimas nebus taikomas arbitražui, ribojimas išliko ir naujojoje Briuselis I^{bis} redakcijoje³⁶. Tokį reguliavimą lėmė jau Briuselio konvencijos rengimo metu galiojusi Niujorko konvencija³⁷, taip pat buvo rengiama Europos konvencija dėl tarptautinio komercinio arbitražo, pasirašyta 1961-04-21. Nuspręsta, kad su arbitražu susiję jurisdikcijos ir arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo klausimai yra sureguliuoti kitais šaltiniais ir nėra reikalingas papildomas indėlis šioje srityje³⁸. Taip arbitražas ir su juo susiję teisiniai ginčai nėra reguliuojami Briuselio konvencijos ir ją pakeitusių reglamentų³⁹.

Arbitražo išimtis Briuselio konvencijoje bei Briuselis I buvo apibrėžta apsiribojant nuoroda, kad šie nėra taikomi arbitražui. Briuselis I^{bis} šioje srityje įnešė papildomą aiškumą, kai preambulės 12 dalyje pateiktas paaiškinimas, kaip arbitražo išimtis turi būti suprantama, bei 73 straipsnio 2 dalyje atskirai nurodyta, kad arbitražo sprendimų pripažinimą ir vykdymą reglamentuojanti Briuselis I^{bis} neturi įtakos Niujorko konvencijai veikti, Niujorko konvencijai suteikiamas prioritetas Briuselis I^{bis} atžvilgiu. Siekiant atskleisti šios nuostatos turinį, analizuojamas iki Briuselis I^{bis} įsigaliojimo veikęs reguliavimas, suformuota teismų praktika bei šiuo metu įtvirtintų nuostatų turinys ir reikšmė.

1.3.1. Iki Briuselis I^{bis} galiojęs reguliavimas

Schlosseris nurodo, kad Briuselio konvencija neriboja asmenų teisės perduoti savo ginčus spręsti arbitražui, ir jų, ir ginčų, kuriems Briuselio konvencijoje yra numatytos išimtinės jurisdikcijos taisyklės.

³⁴ ESTT 2004-01-15 sprendimas byloje *Freistaat Bayern v. Jan Blijdenstein*, bylos Nr. C-433/01, [2004] ECR I-00981, para. 19, 20.

³⁵ Vaikų išlaikymo fondo įstatymu įsteigtas Vaikų išlaikymo fondas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, kurio pagrindinė funkcija yra teikti išlaikymą vaikams, kai tokios pareigos tinkamai nevykdo jų tėvai.

³⁶ Briuselis I^{bis} 1 str. 2 d. d p.

³⁷ BERTOLI, Paolo. Arbitration and the Brussels I Regulation recast, in EMANUELE, Ferdinando; MOLFA, Milo. Selected Issues in International Arbitration: The Italian Perspective. Cleary Gottlieb Steen & Hamilton LLP; Thomson Reuters 2014, p. 279; ESTT 1991-07-25 sprendimas byloje *Marc Rich and Co. AG v. Società Italiana Impianti PA*, bylos Nr. C-190/89, [1991] ECR I-00319, para. 18.

³⁸ JENARD, Paul. <...>, p. 14. Nuostatos, kad Briuselio režimas neturėtų būti taikomas arbitražui ir tai, kad su arbitražu susiję klausimai yra efektyviau sureguliuoti jau veikiančiais tarptautinės teisės šaltiniais, laikytasi ir svarstant Briuselis I pakeitimų klausimą. Žr.: DRAETA, Ugo; SANTINI, Andrea. Arbitration Exception and Brussels I Regulation: no Need for Change in Evelio Verdera Y Tuells and José Carlos Fernández Rozas (eds), *Arbitraje: Revista de Arbitraje Comercial y de Inversiones*. Centro Internacional de Arbitraje, Mediación y Negociación (CIAMEN); IproLex 2010, 3(2), p. 440 [interaktyvus, žiūrėta 2015-03-01. Prieiga per internetą: <www.kluwerarbitration.com>].

³⁹ ESTT 1991-07-25 sprendimas byloje *Marc Rich and Co. AG v. Società Italiana Impianti PA*, bylos Nr. C-190/89, [1991] ECR I-00319, para. 18; 1998-11-17 sprendimas byloje *Van Uden Maritime BV v. Deco-Line*, bylos Nr. C-391/95, [1998] ECR I-00543, para. 31.

Kita vertus, pabrėžta, kad Briuselio konvencija neriboja ir valstybių narių kompetencijos nacionaliniuose teisės aktuose nustatyti, kad tokie arbitražiniai susitarimai neturi teisinės galios dėl prieštaravimo išimtinės jurisdikcijos taisyklėms, įtvirtintoms nacionalinėje teisėje ar Briuselio konvencijoje⁴⁰. Tokiu būdu Briuselio režimas, viena vertus, verslo subjektams suteikė laisvę susitarti dėl ginčų sprendimo valstybės teisme arba arbitraže, antra vertus, valstybėms narėms paliko diskreciją konkrečius ginčus imperatyviai priskirti išimtinai valstybės teismų jurisdikcijai.

Arbitražo jurisprudencijoje pripažįstama valstybių pareiga siaurinamai aiškinti nearbitruotinų ginčų kategorijų sąrašą⁴¹, reikalaujama, kad arbitruotinumui turėtų objektyvų pagrindą – pavyzdžiui, būtinumą užtikrinti valstybei esminę svarbą turinčius interesus⁴². Pritarimo tendencijai riboti nearbitruotinų ginčų sąrašą galima rasti ir ESTT praktikoje, kur, pavyzdžiui, ESTT pripažino, kad arbitražu gali būti sprendžiami ginčai, susiję su Europos Sąjungos viešąją tvarką sudarančių nuostatų taikymu. Valstybės narės teismas gali atsakyti arbitražo sprendimą vykdyti tik jeigu tribunolas Europos Sąjungos viešosios tvarkos nuostatas taikytų neteisėtai, klaidingai, tačiau tokių nuostatų taikymas arbitražu sprendžiant ginčą *per se* nėra kliūtis pripažinti ir įvykdyti arbitražo sprendimą, o kai tokios nuostatos taikomos tinkamai – nėra kliūtis arbitro sprendimą pripažinti ir leisti vykdyti. ESTT yra priėmęs prejudicinius sprendimus, kur nagrinėjo, kaip turėtų būti vertinami arbitražų sprendimai, atsižvelgiant į konkrečius Europos Sąjungos teisės imperatyvus. Nė vienoje byloje ESTT nenurodė, kad tokie imperatyvai negalėtų būti taikomi arbitražo tribunolo. Atvirkščiai, nurodyta tik tai, kad arbitražo tribunolas turėtų užtikrinti tinkamą imperatyvų įvykdymą, o šią pareigą pažeidus tai duoda pagrindą atsakyti pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo sprendimą dėl prieštaravimo viešajai tvarkai. Tokios išvados pateiktos *Eco Swiss*⁴³ sprendime dėl konkurencijos teisės draudimų, *Mostaza Claro*⁴⁴ ir *Asturcom*⁴⁵ sprendimuose dėl nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų, taip pat *Ingmar*⁴⁶ sprendime, susijusiame su agentavimo veikloje ES nustatyto reguliavimo esmine reikšme, bei *Krombach*⁴⁷ sprendime, kur asmens teisė į tinkamą procesą buvo prilyginta viešajai tvarkai. Atitinkamai valstybės narės teismai taip pat turėtų veikti ir tuo atveju, kai iškyla konkurencija tarp lygiagrečiai vykstančių arbitražo bei teismo procesų arba kai į teismą kreipiamasi pažeidžiant arbitražinį susitarimą – ta aplinkybė, kad byloje iškilo arba iškils Europos Sąjungos teisės taikymo klausimas, nėra pagrindas ignoruoti arbitražinį susitarimą ar spręsti, kad ginčas negali būti nagrinėjamas arbitražu.

Lietuva yra įgyvendinusi Briuselio režimu suteiktą diskreciją nuspręsti, kokios konkrečios ginčų kategorijos bus priskiriamos nearbitruotinų ginčų kategorijai. Komercinio arbitražo įstatymo 12 straipsnyje įtvirtintas ribojimas arbitražui perduoti ginčus, kylančius iš šeimos teisinių santykių, taip pat ginčus dėl patentų, prekių ženklų ir dizaino registracijos. Lietuvos teismų praktikoje aptinkama ir negatyvios kritikos vertų pavyzdžių, kai nors įstatymu tam tikros ginčų kategorijos nėra priskirtos nearbitruotinų ginčų kategorijai, tačiau teismų sprendimais nuspręsta, kad tam tikros ginčų katego-

⁴⁰ SCHLOSSER, Peter. <...>, para. 63.

⁴¹ KRONKE, Herbert, et al. *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention*. Hague: Kluwer Law International, 2010, p. 259; BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration*. Hague: Kluwer Law International, 2009, p. 2619, 2702–2705.

⁴² Plačiau apie tai žr.: JARUSEVIČIUS, Justinas. Civilinių ginčų, susijusių su viešuoju interesu, arbitruotinumai. *Teisė*, 2014, t. 91, p. 175, 176.

⁴³ ESTT 1999-05-01 sprendimas byloje *Eco Swiss China Time Ltd v. Benetton International NV*, bylos Nr. C-126/97 [1999] ECR I-03055.

⁴⁴ ESTT 2006-10-26 sprendimas byloje *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, bylos Nr. C-168/05 [2006] ECR I-10437, para. 38, 39.

⁴⁵ ESTT 2009-10-06 sprendimas byloje *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, bylos Nr. C-40/08 [2009] ECR I-09579.

⁴⁶ ESTT 2000-11-09 sprendimas byloje *Ingmar GB Ltd. v. Eaton Leonard Technologies Inc.*, bylos Nr. C-381/98 [2000] ECR I-9305.

⁴⁷ ESTT 2000-03-28 sprendimas byloje *Krombach v. Bamberski*, bylos Nr. C-7/98 [2000] ECR I-1935, para. 23.

rijos negali būti nagrinėjamos arbitražu – tokia kritikuotina teismų intervencija aptinkama ginčiuose, kylančiuose dėl viešojo pirkimo būdu sudarytos sutarties pakeitimo ar viešojo pirkimo procedūrų⁴⁸, arba ginčiuose, kur prašoma pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą⁴⁹, ir jas priskirti išimtinai valstybės teismų jurisdikcijai.

Bruselio režimas nėra taikomas, pirma, arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo procesams; antra, kai sprendžiamas teisminių ginčų, susijusių su arbitražu (pavyzdžiui, dėl arbitražo sprendimo panaikinimo, dėl arbitro paskyrimo arba nušalinimo, arbitražo vietos nustatymo, terminų pratęsimo arbitražo sprendimui priimti) jurisdikcijos klausimas⁵⁰; trečia, teismo sprendimas dėl arbitražinio susitarimo galiojimo arba negaliojimo arba teismo pavedimas šalims nutraukti bylinėjimąsi arbitraže dėl arbitražinio susitarimo negaliojimo⁵¹; ketvirta, teismų sprendimams, kuriais arbitražo sprendimai buvo pripažinti ir leista juos vykdyti arba arbitražo sprendimai buvo pakeisti ar panaikinti⁵². Tačiau jeigu arbitražinis susitarimas pripažįstamas neturinčiu galios arba arbitražo sprendimas yra panaikinamas ir vėliau valstybės narės teismas išsprendžia ginčą iš esmės, tokiam teismo sprendimui Bruselio režimas jau turėtų būti taikomas⁵³. Diskusiją dėl Bruselio režimo taikymo tokiems atvejams inicijavo Jungtinės Karalystė, šiai prisijungiant prie Bruselio konvencijos. Prisijungdama prie Bruselio režimo Jungtinė Karalystė tvirtino, kad „arbitražo išimtis“ turi apimti visus ginčus, kurie susitarimu buvo perduoti spręsti arbitražui. Taigi, pavyzdžiui, jeigu sprendimo kilmės valstybės teismas išspręstų ginčą neįvertinęs arbitražinio susitarimo arba pripažintų arbitražinį susitarimą netaikytiną, teismo sprendimą pripažįstantis kitos valstybės narės teismas galėtų atsisakyti pripažinti teismo sprendimą dėl ginčo, kurį šalys buvo susitarusios spręsti arbitražu, esmės, kaip nepatenkantį į Bruselio konvencijos taikymo sritį. Schlosserio išreikšta nuomonė, kad terminas „arbitražas“ turi būti aiškinamas siaurai, kaip nukreipiantis į arbitražo procesą – vykstantį arba dar neprasidėjusį. Atitinkamai valstybės narės sprendimą dėl ginčo esmės pripažįstantis teismas negalėtų iš naujo vertinti sprendimo klasifikavimo klausimo – jeigu sprendimo kilmės valstybės narės teismas, pats nustatydamas jurisdikciją, nusprendė, kad yra kompetentingas ginčą spręsti iš esmės pagal ginčui taikytiną Bruselio konvenciją, tokia sprendimo kilmės teismo išvada saistys sprendimą pripažįstantį kitos valstybės narės teismą. Tokia

⁴⁸ LAT CBS 2011-10-17 nutartis c. b. „WTE Wassertechnik GmbH“, AB „Požeminiai darbai“ v. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra, UAB „Kauno vandenys“, bylos Nr. 3K-7-304/2011. Pažymėtina, kad ginčai, kurie nors ir grindžiami viešųjų pirkimų teisiniais santykiais, tačiau kur nėra reikalaujama pakeisti viešojo pirkimo būdu sudarytą sutartį, gali būti nagrinėjami arbitražu. Kasacinis teismas nurodo, kad vien formalus nurodymas, kad ginčas patenka į VPĮ reguliavimo sritį, nėra pakankamas pagrindas pripažinti ginčą nearbitruotiną. Žr.: LAT CBS 2014-11-20 nutartį c. b. Švenčionių miesto savivaldybės administracija v. RUAB „Kašgarija“, UAB „Visagino tiekimas ir statyba“, bylos Nr. 3K-3-510/2014; LApT CBS 2014-10-09 nutartis c. b. UAB „Pasvalio vandenys“ v. Dainijos įmonės Per Aarsleff A/S filialas, bylos Nr. 2-1446/2014; 2014-05-05 nutartis c. b. UAB „LitCon“ v. UAB „Joniškio vandenys“, Joniškio rajono savivaldybės administracija, bylos Nr. 2A-469/2014; 2014-02-27 nutartis c. b. Švenčionių miesto savivaldybės administracija v. RUAB „Kašgarija“, UAB „Visagino tiekimas ir statyba“, bylos Nr. 2A-432/2014; etc.

⁴⁹ LAT CBS 2012-06-26 nutartis c. b. N. V. K., I. V. K., R. W. A. v. K. v. Lietuvos ir Vokietijos UAB „Luksora“, A. L., bylos Nr. 3K-3-353/2012; 2013-10-10 nutartis c. b. OAO „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika, bylos Nr. 3K-7-326/2013; 2013-11-20 nutartis c. b. Lietuvos Respublika v. AB „Lietuvos dujos“, V. G., K. S., V. V., bylos Nr. 3K-3-548/2013; A. Tikniūtė, „The nature of investigation proceedings of legal entity under the Civil Code of Lithuania“, p. 533, 534.

⁵⁰ JENARD, Paul. <...>, p. 13; EVRIGENIS, D. I.; KERAMEUS, K. D. pranešimas dėl Graikijos Respublikos prisijungimo prie Bendrijos konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL C 298, 1986), p. 35.

⁵¹ SCHLOSSER, Peter. <...>, para. 64.

⁵² Ten pat, para. 65. Nuoroda į ribojimą taikyti Bruselio režimą šioms teisminiams ginčams pateikiama ir ESTT jurisprudencijoje. Žiūrėti ESTT 1998-11-17 sprendimą byloje *Van Uden Maritime BV v. Deco-Line*, bylos Nr. C-391/95, [1998] ECR I-00543, para. 32; BERTOLI, Paolo. <...>, p. 280.

⁵³ SCHLOSSER, Peter. <...>, para. 62.

išvada padaryta vadovaujantis šiais motyvais: pirma, arbitražo išimtį reglamentuojančios teisės normos nebuvo keičiamos lyginant su pirmine Briuselio konvencijos redakcija. Schlosserio pranešimo rengėjai pabrėžė, kad pirmosios Briuselio konvencijos valstybės narės vertino nuostatos „arbitražas“ reikšmę siauresniąja išimties nuostatos reikšme; antra, visos tiek pirmosios, tiek naujosios Briuselio konvencijos valstybės narės jau buvo tapusios Niujorko konvencijos narėmis arba ketino tapti artimoje ateityje; trečia, aiškinant gramatinę nuostatos išraišką, arbitražas suprantamas kaip nukreipiantis į paties arbitražo procesus, o ne į teisme nagrinėtas bylas, kurios galėjo būti perduotos arbitražui; ketvirta, atsižvelgta į kitose Schlosserio pranešimo vietose aptartą esminės reikšmės principą, kad pats byla nagrinėjantis teismas turi galutinai spręsti dėl savo jurisdikcijos, o galimybė peržiūrėti teismo jurisdikciją jau teismo sprendimo pripažinimo stadijoje turi būti labai ribota⁵⁴. Taigi Didžiosios Britanijos iniciatyva išplėsti arbitražo išimties taikymo sritį nebuvo palaikyta. Tačiau, kaip aptariama toliau, po Briuselis I^{bis} įsigaliojimo Briuselio režimo taisyklės visais atvejais nebus taikomos sprendimo daliai, kuria nuspręsta pripažinti neturinčia galios arba panaikinti arbitražinį susitarimą⁵⁵.

Iki Briuselis I^{bis} įsigaliojimo arbitražo išimtis buvo aiškinta atskiruose ESTT sprendimuose. Suformuota praktika nebuvo nuosekli. Didžiausia diskusija kilo ir vyksta šiuo metu dėl *anti-suit injunctions* sprendimų, kur valstybės narės teismas arba arbitražas įpareigoja teismo procesą priešingai arbitražiniam susitarimui pradėjusį asmenį tokį procesą nutraukti. Tokią priemonę numato Jungtinės Karalystės teisė⁵⁶, panašaus pobūdžio arbitražo sprendimo pripažinimo klausimas buvo išspręstas Lietuvos teismuose tik 2015 m. spalį⁵⁷.

Tam tikrais atvejais ginčo šalys pasitelkia vilkinimo taktiką, kai, pažeisdamos savo sutartinius įsipareigojimus (susitarimą dėl jurisdikcijos arba arbitražinį susitarimą), pradeda ginčo sprendimą jurisdikcijos neturinčiame valstybės narės teisme arba arbitraže, tokiu būdu siekdamas sutrukdyti ginčą perduoti kompetentingam subjektui. ESTT *Gasser* ir *Turner* bylose nagrinėjo atvejus, kai subjektas, ignoruodamas taikytinas jurisdikcijos taisykles, kreipėsi į nekompetentingą teismą. Šiose bylose, kur kilo ginčas dėl skirtingų valstybių narių teismų jurisdikcijos konkurencijos, nurodyta, kad toks procesinis teisinis santykis yra sureguliuotas Briuselio režimo. Tokiu atveju, viena vertus, *Gasser*⁵⁸ byloje spręsta, kad būtina griežtai laikytis Briuselio režimo taisyklių (*lis pendens*), neatsižvelgiant į sudarytą susitarimą dėl konkrečios valstybės narės teismų jurisdikcijos. Šioje byloje nuspręsta, kad jeigu dėl to paties dalyko jau yra inicijuota byla kitos valstybės teisme, tada vėliau pradėtas procesas kitos valstybės narės teisme negali būti tęsiamas. Paminėtina, kad *Gasser* byloje suformuota taisyklė pakeista Briuselis I^{bis}, kai valstybės narės teismui, kuris yra kompetentingas ginčą nagrinėti pagal šalių susitarimą dėl jurisdikcijos, leista spręsti ginčą iš esmės, neatsižvelgiant į kitų valstybių narių teismuose pradėtus teisinius procesus. Taip pakeista *lis pendens* samprata, prioritetą duodant valstybės narės teismui, kuriam jurisdikcija suteikta šalių susitarimu, neatsižvelgiant į momentą, kada buvo kreiptasi

⁵⁴ Ten pat, para. 61, 62.

⁵⁵ Briuselis I^{bis} 12(2) preambulės dalis.

⁵⁶ BERGER, Klaus Peter. *Private Dispute Resolution in International Business: Negotiation, Mediation, Arbitration*. Part III, 16th Scenario: The Commencement of the Arbitration. (Third Edition), Third, Revised Edition. Hague: Kluwer Law International, 2015, p. 312.

⁵⁷ LAT CBS 2013-10-10 nutartis c b. *OA O „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. 3K-7-326/2013; VAN DEN BERG, Albert Jan (ed), *Yearbook Commercial Arbitration 2013*, XXXVIII. Hague: Kluwer Law International, 2013, p. 417–423.

⁵⁸ ESTT 2003-12-09 sprendimas byloje *Erich Gasser GmbH v. MISAT Srl*, bylos Nr. C-116/02, [2003] ECR I-00657, para. 53, 73. Šiame sprendime išaiškinta, kad pernelyg ilga teismo procesų trukmė valstybėje, į kurios teismą kreiptasi pirmiausia, neturi įtakos Briuselio konvencijai taikyti. ESTT atmetė argumentą, kad Briuselio konvencijos 21 straipsnio nuostatos, įtvirtinusios *lis pendens* taisyklę, taikymas turėtų būti ribojamas, kai kita šalis kreipiasi į atitinkamos valstybės narės teismą turėdama tikslą vilkinti klausimo sprendimą iš esmės kompetentingame valstybės narės teisme.

į atitinkamą teisną⁵⁹. Antra vertus, *Turner*⁶⁰ byloje nurodyta, kad kompetentinga valstybė narė neturi jurisdikcijos drausti subjektui bylinėtis kitos valstybės narės teisme⁶¹. Ši taisyklė vėliau nagrinėjamoje *West Tankers* byloje buvo imta taikyti ir tuo atveju, kai arbitražinio susitarimo šalis pažeidžia arbitražinį susitarimą kreipdamasi į valstybės narės teisną.

West Tankers byloje nuspręsta, kad valstybės narės teismas neturi teisės drausti subjektui kreiptis dėl ginčo išsprendimo į kitos valstybės narės teisną, nors tai vykdoma priešingai sudarytam arbitražiniam susitarimui⁶². Byloje nagrinėtas ginčas, kur sutarties šalis dėl ginčo sprendimo kreipėsi ne į kompetentingą arbitražą, tačiau, pažeisdama arbitražinį susitarimą, į Italijos teismus⁶³. Lygiagretaus proceso pradėjimas įprastai sutrukdo greitai ginčą išspręsti, vėliau gali sukurti koliziją tarp skirtingų valstybių narės teismų arba arbitražo sprendimų. *West Tankers* byloje ESTT sprendė, ar gali Jungtinės Karalystės teismas uždrausti į Italijos teismus besikreipiančiam subjektui tęsti bylinėjimąsi Italijos teismuose, nes tai pažeidžia arbitražinį susitarimą? *West Tankers* byloje ir ankstesnėse *Marc Rich*⁶⁴ bei *Van Uden*⁶⁵ bylose ESTT požiūris išsiskyrė dėl to, sprendžiant, ar valstybės narės teisme nagrinėjamas konkretus klausimas patenka į Briuselio režimo taikymo sritį, būtina apsiriboti šio konkretaus ginčo analize, vertinant, patenka šis ginčas ar nepatenka į Briuselio režimo taikymo sritį, ar reikėtų vertinti ir kitus susijusius teisinius ginčus ir jų įtaką Briuselio režimui taikyti.

Kaip matyti iš toliau aptariamų pagrindinių teismų nagrinėtų bylų, atsakymas į minėtą klausimą (apsiriboti konkretaus teismo nagrinėjamu ginču ar vertinti ir kitus lygiagretą vykstančius teismo procesus) lėmė iš esmės skirtingus atsakymus. Teismui nagrinėjant Briuselio režimo taikymą konkrečiam ginčui, kai šis susijęs su arbitražu, Briuselio režimas nebus taikomas (tai matyti iš toliau aptariamo *Marc Rich* pavyzdžio), o vertinant ir lygiagrečiai vykstančius procesus teismai daugeliu atvejų turės spręsti, kad arbitražo procesas riboja Briuselio režimo efektyvumą (prie tokios išvados prieita *West Tankers* byloje).

⁵⁹ Briuselis I^{bis} 31 str. 2 ir 3 d., siekiant apriboti vilkinimo praktiką, kai ignoruojamas susitarimas dėl jurisdikcijos ir teisminis ginčo nagrinėjimas pradedamas kitos valstybės narės teisme, teikiama pirmenybė susitarime dėl išimtinės jurisdikcijos nurodytam teismui, net jeigu į jį kreiptasi vėliau. Arbitražo institucijos ir valstybių narių teismai, veikdami kaip arbitražui padėti skirti teismai, gali imtis arbitražo veiksmingumui užtikrinti būtinų priemonių, Briuselis I^{bis} įtvirtinta *lis pendens* duoda tam papildomą pagrindą.

⁶⁰ *Turner* byloje ESTT išaiškino, kad *anti-suit injunction* priimtas valstybės narės teismo dėl teismo proceso, kur byla nagrinėjama kitos valstybės narės teisme, yra nesuderinama Briuselis I. ESTT rėmėsi būtinumu užtikrinti tarpusavio pasitikėjimo tarp valstybių narių teismų principą. Nurodyta, kad šis principas sudaro valstybių narių bendradarbiavimo, įtvirtinto Briuselis I, pagrindą. Žiūrėti ESTT 2004-04-27 sprendimą byloje *Gregory Paul Turner v. Felix Fareed Ismail Grovit, Harada Ltd, Changepoint SA*, bylos Nr. C-159/02, [2004] ECR I-03565, para. 28–31.

⁶¹ Detali *Turner* bylos analizė pateikiama BRIGGS, Adrian. *Agreements on Jurisdiction and Choice of Law*. Oxford University Press, 2008, p. 279–283; taip pat žiūrėti Harsh Hari Haran, *Anti-Suit Injunctions Issued by National Courts in Favour of Arbitration: Need for Greater Judicial Restraint*, *Asian International Arbitration Journal*, (Kluwer Law International 2015, Volume 11 Issue 2), p. 155, 156.

⁶² ESTT 2009-02-10 sprendimas byloje C-185/07, *Allianz SpA, Generali Assicurazioni Generali SpA v West Tankers Inc.* [2009] ECR I-00663, para. 26. Tokią nuostatą palaikė ir generalinė advokatė Juliane Kokott 2008-09-04 išvados para. 53, 54. Taip pat žiūrėti ILLMER, Martin; NAUMANN, Ingrid Naumann. *Anti-suit Injunctions in Support of Arbitration Agreements under the Brussels Regulation: A Comment on the Advocate General's Opinion in the West Tankers Reference by the House of Lords – Note – 4 September 2008 – European Court of Justice*, *ASA Bulletin*, Association Suisse de l'Arbitrage; Kluwer Law International, 2008, 26(4), p. 820–825. Interaktyvus, žiūrėta 2015-03-01, prieiga internetu: <www.kluwerarbitration.com>.

⁶³ ESTT 2009-02-10 sprendimas byloje *Allianz SpA, Generali Assicurazioni Generali SpA v. West Tankers Inc.*, bylos Nr. C-185/07, [2009] ECR I-00663.

⁶⁴ ESTT 1991-07-25 sprendimas byloje *Marc Rich and Co. AG v. Società Italiana Impianti PA*, bylos Nr. C-190/89, [1991] ECR I-00319.

⁶⁵ ESTT 1998-11-17 sprendimas byloje *Van Uden Maritime BV v. Deco-Line*, bylos Nr. C-391/95, [1998] ECR I-00543.

Marc Rich byloje spręsta, ar Briuselio režimas taikomas teisminiam ginčui Jungtinės Karalystės teisme, kur sprendžiama dėl arbitro paskyrimo, kai viena iš šalių nevykdo pareigos paskirti arbitrą. Ginčo šalis, vengusi paskirti arbitrą (SII), pradėjo teisinį procesą Italijos teismuose, kur pareiškė reikalavimą nustatyti, kad nėra civilinės atsakomybės taikymo sąlygų *Marc Rich* naudai. Būtent civilinės atsakomybės taikymo klausimas turėjo būti sprendžiamas arbitražu – Jungtinės Karalystės teismai lygiagrečiai sprendė arbitro paskyrimo klausimą arbitražo procese, kur *Marc Rich* reikalavo taikyti civilinę atsakomybę SII. *Marc Rich* Italijos teismuose nurodė, kad šie neturi jurisdikcijos nagrinėti ginčą dėl sudaryto arbitražinio susitarimo, o SII civilinės atsakomybės klausimas turės būti sprendžiamas arbitražu. SII tvirtino, kad Italijos teismuose sprendžiamas ginčas, yra sudarytas galiojantis arbitražinis susitarimas ar jo nėra sudaryta. Jungtinės Karalystės teismas, sprendęs arbitro paskyrimo klausimą, kreipėsi į ESTT su prašymu atsakyti, ar jo nagrinėjama byla patenka į Briuselio režimo taikymo sritį ir jeigu patenka, ar Italijos teismuose sprendžiamas ginčas dėl arbitražinio susitarimo buvimo / galiojimo įpareigoja sustabdyti Jungtinės Karalystės teisme nagrinėjamą arbitro paskyrimo klausimą. ESTT sukritikavo SII poziciją, nurodydamas, kad sprendžiant, ar Jungtinės Karalystės nagrinėjamas klausimas patenka į Briuselio režimo taikymo sritį, turi būti analizuojamas konkretaus Jungtinės Karalystės teisme nagrinėjamo ginčo dalykas⁶⁶. Šiuo atveju nustačius, kad pagrindinis Jungtinės Karalystės teisme sprendžiamas klausimas (ginčo dalykas) yra arbitro paskyrimas, kitos aplinkybės (angl. – *preliminary issue*), iš jų ir kitoje valstybėje narėje nagrinėjamas teisminis ginčas, neturi reikšmės. Tokiu būdu buvo iš esmės apribotos galimybės teisiniais ginčais trukdyti ginčą nagrinėti arbitražu⁶⁷. Esminei išvadai, kad kiekvienu atveju sprendžiant, ar konkretus teisme nagrinėjamas klausimas patenka į Briuselio režimo taikymo sritį, būtina vertinti tik pagrindinį konkretaus valstybės narės teismo nagrinėjamą klausimą, pritarta vėlesnėje ESTT praktikoje *Van Uden* byloje⁶⁸.

Vėlesnis sprendimas, susijęs su arbitražo išimties aiškinimu, priimtas *West Tankers* byloje⁶⁹, įnešė kritikos sulaukusį požiūrį⁷⁰, kur arbitražo išimtį buvo imta aiškinti siaurinamai, uždrausta valstybių narių atžvilgiu taikyti Didžiojoje Britanijoje įprastą *anti-suit injunction* priemonę. *West Tankers* byloje nuspręsta, kad arbitražinio susitarimo taikymo ir galiojimo klausimas gali patekti į Briuselio režimo taikymo sritį, kai kyla kaip šalutinis klausimas, atsakovui kvestionuojant teismo jurisdikciją dėl sudaryto arbitražinio susitarimo. ESTT *West Tankers* byloje sprendė, kad jeigu atsižvelgus į ginčo dalyką teismo proceso dalykas patenka į Briuselis I taikymo sritį, pavyzdžiui, kaip buvo šiuo atveju – dėl

⁶⁶ ESTT 1991-07-25 sprendimas byloje *Marc Rich and Co. AG v. Società Italiana Impianti PA*, bylos Nr. C-190/89, [1991] ECR I-00319, para. 26.

⁶⁷ Detali ESTT palaikytos argumentacijos analizė pateikta generalinio advokato Marco Darmon išvadoje šioje byloje. Generalinio advokato Marco Darmon 1991-02-19 išvada byloje *Marc Rich and Co. AG v. Società Italiana Impianti PA*, bylos Nr. C-190/89. Taip pat žiūrėti: BERAUDO, Jean Paul. The Arbitration Exception of the Brussels and Lugano Conventions: Jurisdiction, Recognition and Enforcement of Judgments, *Journal of International Arbitration*, 2001, 18(1), p. 13–26.

⁶⁸ ESTT 1998-11-17 sprendimas byloje *Van Uden Maritime BV v. Deco-Line*, bylos Nr. C-391/95, [1998] ECR I-00543, para. 40.

⁶⁹ ESTT 2009-02-10 sprendimas byloje C-185/07, *Allianz SpA, Generali Assicurazioni Generali SpA v West Tankers Inc.* [2009] ECR I-00663.

⁷⁰ BELOHLAVEK, Alexander J. *West Tankers as a Trojan Horse with Respect to the Autonomy of Arbitration Proceedings and the New York Convention 1958*, ASA Bulletin, Association Suisse de l'Arbitrage; Kluwer Law International 2009, 27(4), p. 646–670; BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration, Second Edition*. Hague: Kluwer Law International, 2014, p. 1301; BERTOLI, Paolo, 52 išnaša, p. 280; PETERS, Philipp, KOLLER, Christian. Chapter III: The Award and the Courts – Chronicle of a Death Foretold? – *West Tankers and the Demise of the Anti-Suit Injunction in Arbitration* iš KLAUSEGGER, Christian; KLEIN, Peter, et al. (eds), *Austrian Yearbook on International Arbitration 2010*. Manz'sche Verlags und Universitätsbuchhandlung, 2010, p. 171–191; BROCK, Denis, FELDMAN, Laura. Recent Trends in the Conduct of Arbitrations, *Journal of International Arbitration*. Hague: Kluwer Law International, 2013, 30(2), p. 181; etc.

civilinės atsakomybės taikymo, tai preliminarus pobūdžio klausimui dėl arbitražinio susitarimo taikymo ir galiojimo taip pat galės būti taikomas Briuselis I⁷¹. ESTT pripažino, kad teismo sprendimas uždrausti arbitražinio susitarimo šaliai tęsti bylos nagrinėjimą valstybės narės teisme nėra galimas pagal Briuselio režimą (angl. – *anti-suit injunction*)⁷². Tokia išvada pagrįsta nurodant, kad draudimas šaliai pradėti arba tęsti procesą kitos susitariančiosios šalies teisme reiškia kišimąsi į šio teismo jurisdikciją, teismui suteiktą Briuselis I, kai Briuselis I neleidžia vienos valstybės narės teismui atlikti kitos valstybės narės teismo jurisdikcijos kontrolės⁷³. Tokiu būdu ESTT iš esmės uždraudė valstybėms narėms spręsti klausimus, ar teisėtai veikia arbitražinio susitarimo šalis, pradėjusi teisminį bylinėjimąsi valstybės narės teisme pažeidžiant sudarytą arbitražinį susitarimą. Taip sudarytos papildomos prielaidos plėtotis praktikai, kai arbitražinio susitarimo šalis vengia arbitražo jurisdikcijos ir inicijuoja analogiško ginčo nagrinėjimą valstybės narės teisme.

Greta aptartos problemos teismų praktikoje taip pat buvo daroma takoskyra tarp to, ar atitinkamas su arbitražu susijęs klausimas sudaro pagrindinį ginčo dalyką, kaip buvo *Marc Rich* bylos atveju – dėl arbitro paskyrimo, ar tėra šalutinis klausimas, pavyzdžiui, kai valstybės narės teismas atmeta prieštaravimus dėl teismo jurisdikcijos nebuvimo, nustatydamas, kad arbitražinis susitarimas yra niekinis, negaliojantis arba negali būti įvykdytas⁷⁴. Iki Briuselis I^{bis} įsigaliojimo buvo suformuota praktika, ar taikytinas Briuselio režimas nusprendžiama atsižvelgiant į tai, ar pagrindinis teismo nagrinėjamas ginčas patenka arba nepatenka į Briuselio režimo taikymo sritį. *Endesa* byloje Jungtinės Karalystės teismai sprendė, kad teismo sprendimas, kuriuo išspręstas ieškinys dėl nuostolių priteisimo, kur greta pagrindinio reikalavimo nustatytas ir arbitražinio susitarimo negaliojimas, patenka į Briuselio režimo taikymo sritį, toks sprendimas turėtų būti pripažįstamas ir vykdomas pagal Briuselis I nustatytas taisykles visa apimtimi⁷⁵. Tokią išvadą parėmė iki *Endesos* sprendimo priimtas sprendimas *West Tankers* byloje, kur nurodyta, kad kai pagrindinis ginčo dalykas patenka į Briuselis I taikymo sritį, preliminarus arbitražinio susitarimo taikymo, įskaitant ir jo galiojimą, klausimas, taip pat patenka į reglamento taikymo sritį⁷⁶.

1.3.2. Briuselis I^{bis} nulemti pokyčiai

Viena iš esminių Briuselis I^{bis} novelių, susijusių su tyrimo dalyku, tai detaliau pateikiamas apibrėžimas, kokie atvejai turėtų būti laikomi kaip patenkantys į arbitražo išimtį. Būtent Briuselis I^{bis} nustato konkrečius pasikeitimus, palyginti su iki tol galiojusia Briuselio konvencijos ir Briuselis I redakcija. Briuselis I^{bis} įtvirtinta, kad Niujorko konvencijai pripažįstama *taikymo pirmenybė* prieš Briuselis I^{bis}⁷⁷. Iki Briuselis I^{bis} įsigaliojimo Briuselio režimo išimtis apsiribojo nuostata, kad šis nėra taikomas arbitražui, o Briuselis I^{bis} numato nuostatas, detalizuojančias šios išimties turinį, taip, viena vertus, aiškiau

⁷¹ ESTT 2009-02-10 sprendimas byloje C-185/07, *Allianz SpA, Generali Assicurazioni Generali SpA v West Tankers Inc.* [2009] ECR I-00663, para. 26. Tokią nuostatą palaikė ir generalinė advokatė Juliane Kokott savo išvados para. 53, 54.

⁷² Ten pat, para. 28.

⁷³ Ten pat, para. 29.

⁷⁴ Pavyzdžių, kai tokie klausimai išsprendžiami bylą nagrinėjančio teismo, aptinkama ir Lietuvos teismų praktikoje. Žiūrėti, pavyzdžiui, LAT CBS 2012-06-26 nutartis c. b. *N. V. K., I. V. K., R. W. A. v. K. v. Lietuvos ir Vokietijos UAB „Luksora“*, A. L., bylos Nr. 3K-3-353/2012; ApT CBS 2015-02-19 nutartis c. b. *K.O.B. DISTRIBUTION SARL v. UAB „Euroland Import-Export“*, bylos Nr. e2-167-196/2015.

⁷⁵ Jungtinės Karalystės apeliacinio teismo 2009-11-05 sprendimas byloje *National Navigation Co v. Endesa Generation SA*, bylos Nr. A3/2009/0856 ir 1064.

⁷⁶ ESTT 2009-02-10 sprendimas byloje C-185/07, *Allianz SpA, Generali Assicurazioni Generali SpA v West Tankers Inc.* [2009] ECR I-00663, para. 26; VAN DEN BERG, Albert Jan (ed), *Yearbook Commercial Arbitration* 2010, XXXV. Hague: Kluwer Law International, 2010, p. 463–467.

⁷⁷ Briuselis I^{bis} 12 konstatuojamoji dalis, 73 str. 2 d.

apibrėžiant arbitražo išimties turinį, antra vertus, sustiprinant arbitražo pozicijas, kai pateikiami atsakymai į iki tol diskusijų kėlusius klausimus. Nurodyta, kad, pirma, valstybės narės teismas turi teisę nukreipti šalių ginčą į arbitražą, sustabdyti arba nutraukti teismo procesą, arba vertinti arbitražinio susitarimo teisėtumą; antra, teismo sprendimas dėl arbitražinio susitarimo (ne)galiojimo negalės būti pripažįstamas pagal Briuselis I^{bis}, neatsižvelgiant į tai, ar arbitražinio susitarimo klausimas bus pagrindinis ar šalutinis sprendimo klausimas; trečia, teismas turės teisę pripažinti vykdytinais arbitražo sprendimus pagal Niujorko konvenciją, net jeigu arbitražo sprendimas būtų nesuderinamas su kitos valstybės narės teismo sprendimu⁷⁸; ketvirta, pabrėžiama *Marc Rich* bylos nuostata, kad Briuselio režimas nėra taikomas tiesiogiai su arbitražu susijusiems procesams dėl arbitražo tribunolo formavimo, arbitrų įgaliojimų, arbitražo procedūros eigos etc., taip pat jokiam ieškiniai ar teismo sprendimui dėl arbitražo sprendimo panaikinimo, peržiūros, apskundimo, pripažinimo ar vykdymo⁷⁹.

1.3.3. Teismų pasitikėjimo imperatyvas saisto valstybių narių teismus, tačiau nėra privalomas arbitražo tribunolams arba ne valstybių narių teismams

West Tankers byloje ESTT nustatė draudimą valstybių narių teismams riboti asmenų teisę pradėti arba tęsti bylinėjimąsi kitos valstybės narės teisme, kai tai atliekama ignoruojant arbitražinius susitarimus. Taip *West Tankers* sprendimu arbitražui perkėlė *Turner* byloje suformuotą taisyklę, kad vienos valstybės narės teismas negali atgrasyti subjekto pradėti bylinėjimąsi arba jį tęsti kitos valstybės teisme, nes toks teismo sprendimas būtų nesuderinamas su Briuselio konvencijos kuriama valstybių narių teismų tarpusavio pasitikėjimo sistema⁸⁰. Po Briuselis I^{bis} įsigaliojimo kilo keletas klausimų: ar *West Tankers* lieka aktualus ir ar ribojimas uždrausti arbitražinio susitarimo šaliai tęsti bylinėjimąsi apima ne tik valstybių narių teismus, bet ir arbitražo tribunolus. Atsakymą į šiuos klausimus pateikė ESTT *Gazprom* byloje.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėjo civilinę bylą dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo, kur arbitražo tribunolas sprendimu įpareigojo Lietuvos Respubliką, pradėjusią teisminį procesą nacionaliniuose teismuose, atsisakyti dalies teisme pareikštų reikalavimų AB „Lietuvos dujos“ veiklos tyrimo byloje⁸¹. Arbitražo tribunolas nustatė, kad Lietuvos Respublika, pareikšdama dalį reikalavimų teisme, pažeidė AB „Lietuvos dujos“ akcininkų sutartį, sudarytą su OAO „Gazprom“⁸². Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, spręsdamas, ar arbitražo tribunolo sprendimas galėtų būti pripažįstamas ir vykdomas Lietuvos Respublikoje, šioje byloje iškėlė tokio arbitražo sprendimo sąsają su *West Tankers* byla klausimus bei kreipėsi į ESTT su prašymu pateikti išaiškinimą dėl tuo metu galiojusio Briuselis I taikymo ir aiškinimo: ar valstybės narės teismas turi teisę atsisakyti pri-

⁷⁸ Pavyzdžiui, jei kitos valstybės narės teismas bus pripažinęs arbitražinį susitarimą negaliojančiu arba išsprędęs ginčą iš esmės.

⁷⁹ CLIFFORD, Phillip; BROWNE, Oliver. Reform of the Brussels Regulation – Latest Developments and the „Arbitration Exception“. 2013 Latham & Watkins, p. 4, 5 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-01]. Prieiga per internetą: <www.lw.com>.

⁸⁰ ESTT 2004-04-27 sprendimas byloje *Gregory Paul Turner v. Felix Fareed Ismail Grovit, Harada Ltd, Changlepoint SA*, bylos Nr. C-159/02, [2004] ECR I-03565, para. 27.

⁸¹ Civilinė byla, kurioje Lietuvos Respublika yra pareikšusi reikalavimus AB „Lietuvos dujos“, buvo sustabdyta dėl lygiagrečiai nagrinėjamo klausimo pripažinti arbitražo tribunolo sprendimą, kuriuo Lietuvos Respublika įpareigota atsisakyti dalies teisme pareikštų reikalavimų. Žr.: LAT CBS 2013-11-20 nutartį c. b. *Lietuvos Respublika v. AB „Lietuvos dujos“, V. G., K. S., V. V.*, bylos Nr. 3K-3-548/2013.

⁸² Žiūrėti 2012-07-31 arbitražo sprendimą byloje *OAO „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, arbitražo bylos Nr.: V (125/2011) [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-01]. Prieiga per internetą: <http://arbitrations.ru/files/articles/uploaded/Gazprom_v_Lithuania_Final_Award_SCC.pdf>.

pažinti arbitražo sprendimą, nes pastarasis varžo Lietuvos teismų diskreciją spręsti dėl jurisdikcijos nagrinėti bylą pagal Briuselis I nuostatas?⁸³

ESTT prejudicinis sprendimas šioje byloje turi didelę reikšmę arbitražo raidai Europos Sąjungos valstybėse narėse, taip pat ir sprendžiant problemas, susijusias su nesąžiningu proceso šalių veikimu, kai siekiama išvengti ginčo sprendimo kompetentingame arbitražo forume. Būtent iki *West Tankers* sprendimo Jungtinės Karalystės teismai sprendavo sankcijų taikymo asmeniui, kuris ignoruodamas arbitražinį susitarimą inicijuoja teisinius procesus jurisdikcijos neturinčiuose valstybių narių teismuose, klausimus. Po *West Tankers* tokios priemonės imtos taikyti tik kai tokie procesai pradedami ne Europos Sąjungos ir Lugano konvencijos valstybėse narėse⁸⁴. Kita vertus, Prancūzijos Aukščiausiasis Teismas 2009 m. išaiškino, kad teismų tarpusavio pasitikėjimo principas, davęs pagrindą *West Tankers* suformuoti praktikai, yra aktualus tik tarp Briuselio ir Lugano valstybių narių bei nėra aktualus, kai sprendžiamas *anti-suit injunction* vykdymo klausimas kitų valstybių atžvilgiu. Briuselio ir Lugano susitarimuose nedalyvaujančios valstybės teismai neturi pareigos gerbti kitos valstybės teismų jurisdikcijos ir atitinkamai yra laisvi spręsti, ar teisėtai subjektas kreipėsi į atitinkamą teismo instituciją. Remiantis šiais argumentais buvo pripažinta ir leista vykdyti JAV teismo sprendimą prieš asmenį, kuris, pažeisdamas susitarimą dėl JAV teismų jurisdikcijos, procesą pradėjo Prancūzijos teismuose⁸⁵. Atitinkamai po *West Tankers* priėmimo Europos Sąjungoje gali būti pripažintas ir įvykdytas ne Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimas, draudžiantis tęsti bylinėjimąsi teisme dėl pažeisto arbitražinio susitarimo, arba gali būti priimtas valstybės narės teismo sprendimas, draudžiantis tęsti bylinėjimąsi valstybėje, kuri nėra Briuselio ir Lugano režimo narė.

Gazprom byloje spręstas svarbus klausimas, ar draudimą tęsti bylinėjimąsi teisme nustatantis arbitražo tribunolo sprendimas gali būti pripažįstamas ir vykdomas valstybėse narėse. Generalinis advokatas *Gazprom* byloje išvadą teikė nagrinėdamas ir Briuselis I^{bis} nuostatas⁸⁶, remdamasis įtvirtintais pakeitimais dėl arbitražo išimties, ėmėsi kritikuoti *West Tankers* byloje suformuotą praktiką. *Pirma*, nurodyta, kad arbitražo išlygos galiojimo nustatymo klausimas buvo tikslingai pašalintas iš naujosios redakcijos taikymo srities ir dėl to Briuselio režimas nėra taikomas byloms arba teismų sprendimams, kuriuose sprendžiamas arbitražinės išlygos galiojimo klausimas⁸⁷. Tai reiškia, kad Briuselis I^{bis} eliminuoja teismų sprendimus iš Briuselio režimo taikymo srities, dalyje, kur išsprendžiamas arbitražinio susitarimo niekinio pobūdžio, negaliojimo arba negalėjimo įvykdyti klausimas. *Antra*, generalinio advokato nuomone, jei *West Tankers* byla būtų svarstoma pagal Briuselis I^{bis} naujosios redakcijos reglamento nuostatas, *anti-suit injunction*, užtikrinanti arbitražinės išlygos įvykdymą, nebūtų vertinama kaip nesuderinama su Briuselis I^{bis}, nes Briuselis I^{bis} nėra taikomas byloms dėl arbitražinio susitarimo galiojimo, neatsižvelgiant į tai, ar tai pagrindinis klausimas byloje, ar šis tėra sprendžiamas

⁸³ LAT CBS 2013-10-10 nutartis c b. *OAO „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. 3K-7-326/2013; VAN DEN BERG, Albert Jan (ed), Yearbook Commercial Arbitration 2013, XXXVIII. Hague: Kluwer Law International, 2013, p. 417–423.

⁸⁴ ERK, Nadja. Parallel Proceedings in International Arbitration: A Comparative European Perspective. International Arbitration Law Library, 30. Hague, Kluwer Law International, 2014, p. 254; HAKEEM, Seriki. *Anti-suit injunctions*, arbitration and the non-EU perspective: some recent developments. *International Arbitration Law Review*, 2011, p. 27; CLARKSON, Chris; HILL, Johanthan. The Conflict of Laws. Fourth edition. Oxford University Press, 2011, p. 156–160.

⁸⁵ Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo 2009-10-14 sprendimas byloje *In Zone Brands International inc v. In Beverage International*, bylos Nr. 08-16.369-08-06.549, cituota iš RAPHAEL, Thomas. *The Anti-Suit Injunction*, Updating Supplement. Oxford University Press, 2010, p. 49–54.

⁸⁶ Kai Briuselis I^{bis} yra priimtas ir kai yra nustatytas Briuselio konvencijos ir ją keičiančių reglamentų testinumas, yra pagrįsta nuosekliai Briuselis I aiškinti atsižvelgiant į Briuselis I^{bis} nuostatas, kur detaliau paaiškina, kaip arbitražo išimtis turi ir visada turėjo būti aiškinama. Žiūrėti Briuselis I 68 str. 2 d., Briuselis I^{bis} 68 str. 2 d. generalinio advokato Melchior Wathelet 2014-12-04 išvada byloje *OAO „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. C-536/13, para. 91.

⁸⁷ Ten pat, para. 127.

teismui priimant ieškinį ir sprendžiant savo jurisdikcijos klausimą⁸⁸. Pabrėžiama, kad Briuselis I^{bis} turinio pasikeitimą, palyginti su jo pirmtaku, lėmė, *inter alia*, tikslas eliminuoti kritikuotiną praktiką, kai arbitražinės išlygos yra pažeidžiamos, valstybių narių teismams perduodant nagrinėti šalutinius klausimus dėl arbitražinės išlygos sudarymo ar galiojimo⁸⁹. Tokiu būdu, be kita ko, mėginta grąžinti *Marc Rich* byloje nustatytą Briuselio režimo ir arbitražo santykį⁹⁰ – būtent sprendžiant dėl Briuselio režimo taikymo ar netaikymo yra vertinamas tik pagrindinis ginčo dalykas atitinkamoje valstybės narės teismo nagrinėjamoje byloje ir tai lemia, kad byloje, kur sprendžiamas pagrindinis klausimas yra tiesiogiai susijęs su arbitražu, nėra taikomas Briuselio režimas⁹¹. Greta *Marc Rich* byloje suformuluotos taisyklės patvirtinimo Briuselis I^{bis} šią taisyklę nurodo taikyti ir šalutiniams byloje sprendžiamiems klausimams. Būtent jeigu valstybės narės teismas, sprenddamas dėl savo jurisdikcijos, pateikia išvadą, kad arbitražinis susitarimas negalioja arba negali būti įvykdytas, tokioms išvadoms pripažinti ir vykdyti draudžiama taikyti Briuselis I^{bis}⁹². Ryžtinga generalinio advokato išvada arbitražo bendruomenėje davė pagrindą manyti, kad ESTT priimtu sprendimu *obiter dictum* pasisakys dėl tolesnio *West Tankers* likimo, būtent, ar suformuota taisyklė lieka aktuali po Briuselis I^{bis} priėmimo ir įsigaliojimo.

Generalinis advokatas Wathelet pateikė nuomonę ir dėl to, kad, nesvarbu, kaip būtų vertinamas Briuselis I arba Briuselis I^{bis} turinys šioje byloje, valstybių narių teismų pasitikėjimo principas, davęs pagrindą ESTT išvadoms *West Tankers* byloje, šiuo atveju nėra aktualus. Nurodyta, kad arbitražo tribunolas, įpareigodamas arbitražinio susitarimo šalį vykdyti arbitražinį susitarimą, nėra saistomas teismams nustatytos pareigos gerbti kitos valstybės narės teismų teisę išspręsti savo jurisdikcijos klausimą. Tokiu būdu pateikiama nuomonė, kad ir *West Tankers* byloje taikytai Briuselis I redakcijai prieštarauja tik valstybių narių teismų, tačiau ne arbitražo tribunolų sprendimai, draudžiantys tęsti bylinėjimąsi valstybės narės teisme⁹³. Šią išvadą paremia *competence-competence* doktrina, kur nustatyta arbitražo tribunolo teisė priimti sprendimą dėl savo kompetencijos nagrinėti ginčą, įskaitant ir tuos atvejus, kai kyla abejonių dėl arbitražinio susitarimo buvimo arba jo galiojimo⁹⁴. Ši argumentacija kritikuojama parodant, kad valstybės narės teismas, sprendžiantis arbitražo sprendimo pripažinimo klausimą, jau turi paklusti Europos Sąjungos teismų tarpusavio pasitikėjimo imperatyvui ir dėl to arbitražo tribunolo sprendimas drausti bylinėjimąsi valstybės narės teisme dėl sudaryto arbitražinio susitarimo arba susitarimo dėl konkrečios valstybės narės teismų jurisdikcijos neturėtų būti pripažįstamas⁹⁵. Aptinkama nuomonė, kad arbitražas turėtų būti vertinamas kaip lygiavertis valstybės teismams ginčus nagrinėjantis subjektas, todėl atitinkamai turėtų paklusti ir tarpusavio pasitikėjimo pareigai⁹⁶. Kitas vertus, praktika rodo, kad teismų tarpusavio pasitikėjimo imperatyvas reikšmę turėtų tik jeigu

⁸⁸ Ten pat, para. 135–138.

⁸⁹ Ten pat, para. 149.

⁹⁰ Ten pat, para. 141.

⁹¹ ESTT 1991-07-25 sprendimas byloje *Marc Rich and Co. AG v. Società Italiana Impianti PA*, bylos Nr. C-190/89, [1991] ECR I-00319, para. 26.

⁹² Briuselis I^{bis} 12(2) preambulės dalis.

⁹³ Generalinio advokato Melchior Wathelet 2014-12-04 išvada byloje *OAO „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. C-536/13, para. 153–156.

⁹⁴ Komercinio arbitražo įstatymo 19 str. 1 d. Taip pat žiūrėti LAT CBS 2014-06-27 nutartį c. b. *L. B. v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. 3K-3-363/2014; VAN DEN BERG, Albert Jan (ed). *Yearbook Commercial Arbitration*, 2014, XXXIX. Hague: Kluwer Law International, 2014, p. 437–442; LAT CBS 2010-03-16 nutartį c. b. *LR aplinkos apsaugos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra v. AB „Požeminiai darbai“, WTE Wassertchnik GmbH*, bylos Nr. 3K-3-116/2010; 2010-02-09 nutartį c. b. *AB „ORLEN Lietuva“ v. Liberty Mutual Insurance Europe Limited ir kt.*, bylos Nr. 3K-3-64/2010. Taip pat MISTELIS, Loukas. Reality test: current state of affairs in theory and practice relating to *Lex arbitri*. *The American review of international arbitration*, 2006, 17, p. 166–183; etc.

⁹⁵ RAPHAEL, Thomas. *The Anti-Suit Injunction, Updating Supplement*. Oxford University Press, 2010, p. 54.

⁹⁶ VISHNEVSKAYA, Olga. *Anti-suit Injunctions from Arbitral Tribunals in International Commercial Arbitration: A Necessary Evil?*, *Journal of International Arbitration* (Kluwer Law International 2015, Volume 32 Issue 2), p. 197, 198.

kiltų skirtingų valstybių narių teismų sprendimų konkurencija. Prancūzijos pavyzdys rodo, kad JAV teismo sprendimas, draudžiantis tęsti bylinėjimąsi Prancūzijos teismuose, turi būti pripažįstamas ir vykdomas, nes nesusijęs su kitos valstybės narės kompetencija spręsti jurisdikcijos klausimą⁹⁷. Tos pačios išvados turėtų būti prieita sprendžiant ne tik ne Europos Sąjungos valstybės narės teismo, tačiau ir arbitražo tribunolo pripažinimo ir vykdymo klausimą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pateikė būtent tokią išvadą pripažindamas arbitražo tribunolo sprendimą, kuriuo ieškovas teisiniame ginče įpareigotas atsisakyti dalies pareikštų reikalavimų⁹⁸.

ESTT paskelbtame sprendime *Gazprom* byloje nesiėmė vertinti Briuselis I^{bis} pakeitimų reikšmės. Generalinis advokatas pateikė argumentų ir dėl to, kaip turėtų būti vertinamas *West Tankers* nagrinėtas atvejis po Briuselis I^{bis} įsigaliojimo, o ESTT į šią diskusiją nesileido, klausimo dėl tolesnės *West Tankers* reikšmės nenagrinėjo. Kiek tai susiję su minėto precedento reikšme, ESTT sprendimo motyvuojamoje dalyje citavo esmines *West Tankers* byloje suformuotas taisykles⁹⁹. Nesileisdama į diskusiją su generaliniu advokatu ir nepateikdamas atsakymo į generalinio advokato iškeltus argumentus dėl būtinumo keisti *West Tankers* suformuotas taisykles, ESTT išplėstinė teisėjų kolegija apsiribojo esminių šio sprendimo išvadų pakartojimu. Tokiu būdu patvirtinta valstybių narių teismų pareiga vykdyti teismų tarpusavio pasitikėjimo imperatyvą, jurisdikcijos buvimo klausimą paliekant spręsti konkrečios valstybės narės teismui. Taip valstybių narių teismams toliau lieka draudžiama taikyti *anti-suit injunctions* bylos šalies atžvilgiu dėl arbitražinio susitarimo pažeidimo.

Tačiau ESTT palaikė antrąjį generalinio advokato argumentą, būtent tai, kad Europos Sąjungos teisės įpareigojimas pasitikėti viena kitos teisinėmis sistemomis nėra taikomas arbitražo tribunolui. Todėl suformuota taisyklė, kad Briuselis I neriboja valstybės narės pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo tribunolo sprendimą, draudžiantį pareikšti atitinkamus reikalavimus teisme. Tokiu būdu suformuota aiški praktika, kad arbitražo tribunolo sprendimo pripažinimas ir vykdymas, taip pat ir tuo atveju, kai tribunolas sprendė bylinėjimosi valstybės narės teisme teisėtumo klausimą, nepriskirtinas civilinės ir komercinės bylos kategorijai. Minėta, atitinkamos išvados buvo perkeltos ir į Lietuvos teismų praktiką išplėstinės kasacinio teismo teisėjų kolegijos nutartimi¹⁰⁰.

1.3.4. Pagrindai keisti *West Tankers* išvadas

Briuselis I^{bis} priėmimas siejamas su tikslu užtikrinti veiksmingesnį ginčų sprendimą Europos Sąjungoje. Pirmiau aptartame *Gasser*¹⁰¹ sprendime nustatyta, kad valstybės narės teismas, į kurį kreiptasi vėliau nei į kitos valstybės narės teismą, turi visais atvejais sustabdyti bylos nagrinėjimą, net kai yra akivaizdus piktnaudžiavimas procesu pirmosios valstybės narės teisme. Turint tikslą pakeisti šią praktiką, Briuselis I^{bis} 22 preambulės dalyje, 31 straipsnio 2 ir 3 dalyje nurodoma, kad valstybės narės teismas, dėl kurio jurisdikcijos susitarta šalių, yra kompetentingas spręsti dėl savo jurisdikcijos ir tęsti ginčo sprendimą iš esmės, net jeigu iki tol būtų pradėtas ir tęsiamas bylinėjimasis kitos valstybės narės teisme. Taip Briuselis I^{bis} nustato priemonę, siekiant užtikrinti veiksmingą susitarimų dėl jurisdikcijos įvykdymą ir taip keičia mažiau efektyvią ESTT praktiką *Gasser* byloje. Iš esmės panašiai ESTT leido kompetentingam arbitražui arba arbitražo vietos teismui spręsti klausimus, susijusius su galimu arbi-

⁹⁷ Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo 2009-10-14 sprendimas byloje *In Zone Brands International inc v. In Beverage International*, bylos Nr. 08-16.369-08-06.549. Cituota iš ten pat, p. 50.

⁹⁸ LAT CBS 2015-10-23 nutartis c b. *OA O „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. 3K-7-458-701/2015.

⁹⁹ ESTT 2015-05-13 sprendimas byloje *OA O „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. C-536/13, p. 32–34.

¹⁰⁰ LAT CBS 2015-10-23 nutartis c b. *OA O „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. 3K-7-458-701/2015.

¹⁰¹ ESTT 2003-12-09 sprendimas byloje *Erich Gasser GmbH v. MISAT Srl*, bylos Nr. C-116/02, [2003] ECR I-00657, para. 53, 73, žiūrėti 76 išnašą.

tražinio susitarimo pažeidimu, tokiu būdu užtikrino veiksmingesnį arbitražinių susitarimų vykdymą, apribojant galimybes lygiagrečiais teismo procesais sutrukdyti ginčą išspręsti arbitražu¹⁰².

Diskusija *West Tankers* tema anaipol nėra baigta ir šis klausimas po sprendimo paskelbimo *Gazprom* byloje paliktas atviras¹⁰³. Teismų praktikoje iškilus naujam aktualiam ginčui, tai duos svarų pagrindą spręsti dėl šių taisyklių aktualumo ar būtinumo jas keisti. *Gazprom* byla, ypač generalinio advokato išvada, duoda drąsos tokius procesus inicijuoti ir argumentuotai kovoti dėl suformuotos praktikos pakeitimo. Autoriaus nuomone, Briuselis I^{bis} pateikia *West Tankers* byloje nagrinėtos problemos sprendimą. *West Tankers* ginčas kilo dėl to, kad nesąžininga arbitražinio susitarimo šalis, ignoruodama galiojantį arbitražinį ginčą ir suprasdama, kad arbitraže gali kilti ginčas dėl jos civilinės atsakomybės, inicijavo lygiagretų teisminį ginčą Italijos teismuose. Taip, viena vertus, buvo trukdoma arbitražo procesui tapatų klausimą perdavus pirmiau nagrinėti teisme, antra vertus, kilo grėsmė dėl prieštaringų arbitražo tribunolo ir teismo sprendimų ta pačiu klausimu. Po Briuselis I^{bis} 12(3) preambulės dalis nurodo, kad Briuselio režimo taikymas neturėtų daryti poveikio Niujorko konvencijai taikyti. Tai reiškia, kad, kilus konfliktui tarp arbitražo tribunolo sprendimo ir teismo sprendimo, kai Briuselis I^{bis} suteikia prioritetą Niujorko konvencijai, valstybės narės teismas, nenustatęs Niujorko konvencijos V straipsnio pagrindų atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo sprendimą, turėtų teikti prioritetą arbitražo sprendimui įvykdyti ir atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo sprendimui prieštaraujantį teismo sprendimą¹⁰⁴. Tai aktualu atvejui, kaip kad buvo nagrinėtas *West Tankers* byloje – neatsižvelgiant į Italijos teismų išvadas, taikant Briuselis I^{bis}, Europos Sąjungos valstybė narė turėtų teikti prioritetą kompetentingo arbitražo sprendimui, o ne Italijos teismų sprendimui ta pačiu klausimu¹⁰⁵.

1.3.5. Endesa peržiūra – arbitražo išimtis taikoma ne tik pagrindiniam, bet ir šalutiniam teismo nagrinėjamam klausimui

Endesa byloje Jungtinės Karalystės teismai sprendė, ar turėtų būti pripažįstamas Ispanijos teismų sprendimas, kur šalių ginčas dėl nuostolių atlyginimo išspręstas iš esmės, kartu pateikiant išvadas, kad konosamente įtvirtintas arbitražinis susitarimas negalioja. Jungtinės Karalystės apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad tai, ar Briuselio režimas taikomas teismo sprendimui, lemia pagrindinis ginčo dalykas, taip vadovaudamasis ESTT *West Tankers* byloje patektu išaiškinimu¹⁰⁶. Šiuo atveju kilusio ginčo dėl nuostolių atlyginimo jurisdikciją valstybėse narėse reguliuoja Briuselis I. Todėl nurodyta, kad Ispanijos teismų sprendimas turėtų būti pripažįstamas ir vykdomas Jungtinėje Karalystėje.

Po Briuselis I^{bis} įsigaliojimo ši situacija turėtų būti sprendžiama priešingai. Briuselis I^{bis} 12(2) preambulės dalyje nurodoma, kad valstybės narės teismo priimtam sprendimui dėl to, ar arbitražinis susitarimas yra niekinis, negaliojantis arba negali būti įvykdytas, neturėtų būti taikomos Briuselis I^{bis} nustatytos taisyklės dėl pripažinimo ir vykdymo, neatsižvelgiant į tai, ar teismas tokį sprendimą priėmė sprendamas pagrindinį, ar šalutinį klausimą. Taigi Briuselis I^{bis} išaiškina Briuselio režimo išimtį,

¹⁰² CARDUCCI, Guido. Arbitration, *Anti-suit Injunctions* and *Lis Pendens* under the European Jurisdiction Regulation and the New York Convention: Notes on *West Tankers*, the Revision of the Regulation and Perhaps of the Convention. *Arbitration International*, 27(2), 2011, p. 171–197.

¹⁰³ GONZALEZ-BUENO, Carlos; LOZANO, Laura Lozano. Anti-Suit Injunction: Where Does *Gazprom* Leave Us?, *Spain Arbitration Review* | *Revista del Club Español del Arbitraje* (Wolters Kluwer España 2015, Volume 2015 Issue 24) p. 96.

¹⁰⁴ ERK, Nadja. *Parallel Proceedings in International Arbitration: A Comparative European Perspective*. *International Arbitration Law Library*, 30. Hague, Kluwer Law International, 2014, p. 67, 68.

¹⁰⁵ Briuselis I^{bis} 73 str. 2 d.

¹⁰⁶ Jungtinės Karalystės apeliacinio teismo 2009-11-05 sprendimas byloje *National Navigation Co v. Endesa Generacion SA*, bylos Nr. A3/2009/0856 ir 1064, taip pat žiūrėti 94 išnašą.

nurodant, kad ši apima ne tik pagrindinį bylos dalyką (kaip buvo *Marc Rich* bylos atveju¹⁰⁷), bet ir šalutinius byloje sprendžiamus klausimus. Taigi *Endesa* byla nagrinėjant pagal Briuselis I^{bis} taisykles, kur išplečiama arbitražo išimtis, Anglijos teismai turėtų nepripažinti Ispanijos teismo sprendimo dalyje, kur pateiktos išvados dėl arbitražinio susitarimo negaliojimo Briuselis I^{bis}.

Išvados

1. Bankroto bylos kategorija nėra autonomiška Europos Sąjungos kategorija, tačiau valstybės narės turi diskreciją spręsti, kokie teisminiai procesai bus laikomi susijusiais su bankroto procesu. Bankroto procesą reglamentuojančiuose aktuose įtvirtintų priemonių pasitelkimas, kai tokios pažeistų teisių gynimo priemonės nėra prieinamos su bankroto byla nesusijusiuose teisiniuose santykiuose, arba kai teismo ginčo pagrindą sudaro nemokumo aplinkybė, lems bylos priskyrimą su bankrotu susijusiam teisminiam ginčui. Nustačius, kad teisme nagrinėjami specialiais teisės aktais sureguliuoti su nemokumu susiję teisiniai santykiai, toks teisminis ginčas bus išskirtas iš civilinės ir komercinės bylos kategorijos, taip siekiant suteikti papildomas efektyvumo garantijas su bankrotu susijusiems teisminiams procesams.
2. Ginčų, susijusių su socialiniu draudimu, kategorija aiškinama siaurinamai, apima vien teisminius ginčus, tiesiogiai susijusius su socialinio draudimo specialiu reguliavimu – su sveikatos priežiūra, ligos, bedarbio, senatvės, nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos, šeimos, motinystės ir neįgalumo išmokomis. Regresiniai reikalavimai, pareikšti socialinio draudimo institucijos baudžiamojoje byloje arba tėvams, nevykdantiems vaiko išlaikymo pareigos, kai institucija neturi papildomų procesinių teisių, palyginti su kitu regreso reikalavimą reiškiančiu subjektu, priskiriami civilinės ir komercinės bylos kategorijai.
3. Briuselis I^{bis} novela, susijusi su civilinės ir komercinės bylos kategorija, yra įtvirtintas Niujorko konvencijos prioritetas Briuselis I^{bis} atžvilgiu. Kilus konkurencijai tarp arbitražo sprendimo ir valstybės narės teismo sprendimo, prioritetas turės būti suteikiamas arbitražo sprendimui ir jo pripažinimą reglamentuojančiai Niujorko konvencijai taikyti. Po Briuselis I^{bis} įsigaliojimo arbitražo išimtis lemia, kad valstybės narės teismo sprendimas, kur arbitražinio susitarimo galiojimo klausimas išspręstas kaip pagrindinis arba šalutinis, toje dalyje nebus pripažįstamas arba vykdomas pagal Briuselis I^{bis} taisykles. Arbitražo išimties turinys keičiasi turint tikslą užtikrinti efektyvesnį asmenų sudarytų arbitražinių susitarimų įvykdymą.
4. ESTT *Gazprom* byloje priimtu sprendimu patvirtino, kad arbitražo tribunolams nėra taikomas Europos Sąjungos valstybių narių pasitikėjimo imperatyvas. Tai davė pagrindą išvadai, kad Europos Sąjungos valstybių narių teismai turėtų pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo tribunolų sprendimus, draudžiančius tęsti bylinėjimąsi valstybės narės teisme. Tokiu būdu, viena vertus, pateikiama alternatyva *West Tankers* uždraustiems teismų sprendimams dėl *anti-suit injunctions*, antra vertus, suteiktas pagrindas diskusijoms dėl galimos *West Tankers* peržiūros ateityje.

LITERATŪRA

Norminiai teisės aktai ir jų parengiamoji medžiaga

1. 1957 m. Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis (įsigaliojo 1958-01-01). *OL*, 2002 C 325, p. 33.
2. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. *OL*, 2008 C 115, p. 1.
3. 2007 m. Lisabonos sutarties, iš dalies keičiančios Europos Sąjungos sutartį ir Europos bendrijos steigimo sutartį, suvestinė redakcija (įsigaliojo 2009-12-01). *OL*, 2007 C 306, p. 1.

¹⁰⁷ ESTT 1991-07-25 sprendimas byloje *Marc Rich and Co. AG v. Società Italiana Impianti PA*, bylos Nr. C-190/89, [1991] ECR I-00319.

4. 1992 m. Europos Sąjungos sutarties suvestinė redakcija (įsigaliojo 1993-01-01). *OL*, 2008 C 115, p. 1.
5. 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 10-208.
6. 1975-11-14 Muitinės konvencija dėl tarptautinio krovinių gabenimo su TIR knygelėmis. *Valstybės žinios*, 2000-01-21, nr. 6-155.
7. 1968-09-27 Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo. *OL* L 339, 2007-12-21, p. 3–41.
8. 1988-09-16 Lugano konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo. *OL* L 319, 1988-11-25, p. 9–28.
9. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OL* L 12, 2001-01-16, p. 1–23.
10. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000. *OL* L 338, 2003-12-23, p. 19–36.
11. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje. *OL* L 7, 2009-01-10, p. 1–79.
12. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OL* L 351, 2012-12-20, p. 1–32.
13. 2007-10-30 Lugano konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OL* L 339, 2007-12-21, p. 3–41.
14. Hagos konferencijos Konvencija dėl teismo pasirinkimo susitarimų (priimta 2005-06-30) [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-01]. Prieiga per internetą: <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=98>.
15. Europos Komisijos 2014-01-30 pasiūlymas Tarybos sprendimui dėl 2005-06-30 Hagos konvencijos dėl susitarimų dėl teismingumo patvirtinimo Europos Sąjungos vardu, COM(2014) 46 final, 2014/0021 (NLE).
16. Tarybos sprendimas dėl Hagos konvencijos patvirtinimo 2014-12-04. *OL* L 353, 2014-12-10, p. 5–8.
17. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų. *OL* L 141/19, 2015-06-05, p. 19–72.
18. Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo fondo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 144-5464.
19. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.
20. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001, nr. 31-1010.
21. Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1997, nr. 65-1558.
22. Tarptautinės privatinės teisės Hagos konferencijos ketvirtosios sesijos dokumentai (gegužė – birželis, 1904 m.).
23. Tarptautinės darbo organizacijos konvencija dėl minimalių socialinės apsaugos standartų (Nr. 102). Autentiškas konvencijos vertimas viešai skelbiamas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenų bazėje <<http://www.socmin.lt/index.php?-1823334488>>.

Specialioji ir kita literatūra

24. BELOHLAVEK, Alexander J. West Tankers as a Trojan Horse with Respect to the Autonomy of Arbitration Proceedings and the New York Convention 1958, *ASA Bulletin*, Association Suisse de l'Arbitrage; Kluwer Law International 2009, 27(4), p. 646–670.
25. BERAUDO, Jean Paul. The Arbitration Exception of the Brussels and Lugano Conventions: Jurisdiction, Recognition and Enforcement of Judgments, *Journal of International Arbitration*, 2001, 18(1), p. 13–26.
26. BERGER, Klaus Peter. Private Dispute Resolution in International Business: Negotiation, Mediation, Arbitration. Part III, 16th Scenario: The Commencement of the Arbitration, Third Edition. Hague: Kluwer Law International, 2015.
27. BERTOLI, Paolo. Arbitration and the Brussels I Regulation recast in EMANUELE, Ferdinando; MOLFA, Milo. Selected Issues in International Arbitration: The Italian Perspective. Cleary Gottlieb Steen & Hamilton LLP; Thomson Reuters, 2014.
28. BROCK, Denis; FELDMAN, Laura. Recent Trends in the Conduct of Arbitrations, *Journal of International Arbitration*. Hague: Kluwer Law International, 2013, 30(2) [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-01]. Prieiga per internetą: <www.kluwerarbitration.com>.

29. BRAND, Ronald A.; HERRUP, Paul. *The 2005 Hague Convention on Choice of Court Agreements commentary and documents*. Cambridge University Press, 2008.
30. BRIGGS, Adrian. *Agreements on Jurisdiction and Choice of Law*. Oxford University Press, 2008.
31. BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration, Second Edition*. Hague: Kluwer Law International, 2014.
32. CARDUCCI, Guido. Arbitration, *Anti-suit Injunctions* and *Lis Pendens* under the European Jurisdiction Regulation and the New York Convention: Notes on West Tankers, the Revision of the Regulation and Perhaps of the Convention. *Arbitration International*, 27(2), 2011, p. 171–197.
33. CLARKSON, Chris; HILL, Johanathan. *The Conflict of Laws. Fourth edition*. Oxford University Press, 2011.
34. CLIFFORD, Phillip; BROWNE, Oliver. Reform of the Brussels Regulation – Latest Developments and the „Arbitration Exception“. 2013 Latham & Watkins, p. 4, 5 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-01]. Prieiga per internetą: <www.lw.com>.
35. DRAETA, Ugo; SANTINI, Andrea. Arbitration Exception and Brussels I Regulation: no Need for Change in Evelio Verdera Y Tuells and José Carlos Fernández Rozas (eds), *Arbitraje: Revista de Arbitraje Comercial y de Inversiones*. Centro Internacional de Arbitraje, Mediación y Negociación (CIAMEN); IproLex 2010, 3(2), p. 433–441. Interaktyvus, žiūrėta 2015-03-01, prieiga internetu: www.kluwerarbitration.com.
36. ERK, Nadja. Parallel Proceedings in International Arbitration: A Comparative European Perspective. International Arbitration Law Library, 30. Hague: Kluwer Law International, 2014 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-01]. Prieiga per internetą: <www.kluwerarbitration.com>.
37. EVRIGENIS, D. I.; KERAMEUS, K. D. pranešimas dėl Graikijos Respublikos prisijungimo prie Bendrijos konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL C 298, 1986).
38. GONZALEZ-BUENO, Carlos; LOZANO, Laura Lozano. *Anti-Suit Injunction: Where Does Gazprom Leave Us? Spain Arbitration Review* | Revista del Club Español del Arbitraje (Wolters Kluwer España 2015, Volume 2015 Issue 24), p. 85–97.
39. HAKEEM, Seriki. *Anti-suit injunctions*, arbitration and the non-EU perspective: some recent developments. *International Arbitration Law Review*, 2011.
40. HARTLEY, Trevor; DEGAUCHI, Masato. Pranešimas dėl 2005-06-30 Hagos konvencijos dėl susitarimų dėl teismo sprendimų [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-01]. Prieiga per internetą: <http://www.hcch.net/upload/expl37e.pdf>.
41. HARTLEY, C. Trevor. *International Commercial Litigation, Text, Cases and Materials on Private International Law*. Cambridge University Press, 2009.
42. Harsh Hari Haran, *Anti-Suit Injunctions* Issued by National Courts in Favour of Arbitration: Need for Greater Judicial Restraint, *Asian International Arbitration Journal* (Kluwer Law International 2015, Volume 11 Issue 2), p. 153–168.
43. HILL, Jonathan; CHONG, Adeline. *International Commercial Disputes, Commercial Conflict of Laws in English Courts*. Fourth edition. Hart Publishing, 2010.
44. ILLMER, Martin; NAUMANN, Ingrid Naumann, *Anti-suit Injunctions* in Support of Arbitration Agreements under the Brussels Regulation: A Comment on the Advocate General's Opinion in the West Tankers Reference by the House of Lords – Note – 4 September 2008 – European Court of Justice, *ASA Bulletin*, Association Suisse de l'Arbitrage; Kluwer Law International, 2008, 26(4) [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-01]. Prieiga per internetą: <www.kluwerarbitration.com>.
45. JARUSEVIČIUS, Justinas. Civilinių ginčų, susijusių su viešuoju interesu, arbitruotinumas. *Teisė*, 2014, 91, p. 172–192.
46. JENARD, Paul pranešimas dėl 1968-09-27 Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL C 59, 1979).
47. KRONKE, Herbert, et al. *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention*. Hague: Kluwer Law International, 2010.
48. LAUŽIKAS, Egidijus; MIKELĖNAS, Valentinas; NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinio proceso teisė*. T. 2. Vilnius: Justitia, 2003.
49. MANKOWSI, Peter; MAGNUS, Ulrich (sud.). *Brussels I Regulation, 2nd Revised Edition*. Selier European Law Publishers, 2012.

50. MISTELIS, Loukas. Reality test: current state of affairs in theory and practice relating to *Lex arbitri*. *The American review of international arbitration*, 2006, 17, p. 166–183.
51. NEKROŠIUS, Vytautas. *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2009.
52. PETERS, Philipp; KOLLER, Christian. Chapter III: The Award and the Courts – Chronicle of a Death Foretold? – West Tankers and the Demise of the *Anti-Suit Injunction* in Arbitration iš KLAUSEGGER, Christian, KLEIN, Peter, et al. (eds). *Austrian Yearbook on International Arbitration*, 2010, p. 171–191.
53. RAPHAEL, Thomas. *The Anti-Suit Injunction*, Updating Supplement. Oxford University Press, 2010.
54. SCHLOSSER, Peter pranešimas dėl 1968-09-27 konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (*OJ* 1979 C 59).
55. TIKNIŪTĖ, A. The nature of investigation proceedings of legal entity under the Civil Code of Lithuania. *Jurisprudencija*, 2012, 19(2), p. 525–541.
56. VAN DEN BERG, Albert Jan (ed). *Yearbook Commercial Arbitration*, 2010, XXXV. Hague: Kluwer Law International, 2010.
57. VAN DEN BERG, Albert Jan (ed). *Yearbook Commercial Arbitration*, 2013, XXXVIII. Hague: Kluwer Law International, 2013.
58. VAN DEN BERG, Albert Jan (ed). *Yearbook Commercial Arbitration*, 2014, XXXIX. Hague: Kluwer Law International, 2014.
59. VĖBRAITĖ, Vigitā. Europos Komisijos pasiūlymo dėl Reglamento „Briuselis I“ pakeitimo įtaka Europos Sąjungos civilinio proceso ateities tendencijoms. *Verslo ir teisės aktualijos*, 2012, 7(2), p. 321–332.
60. VISHNEVSKAYA, Olga. *Anti-suit Injunctions* from Arbitral Tribunals in International Commercial Arbitration: A Necessary Evil? *Journal of International Arbitration (Kluwer Law International)*, 2015, Volume 32 Issue 2, p. 173–214.
61. OMAR, Paul. J. The insolvency exception in the Brussels Convention and the definition of „analogous proceedings“. *International Company and Commercial Law Review*, 2011, 22(5), p. 172–177.

Praktinė medžiaga

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai

62. ESTT 1979-02-22 sprendimas byloje *Henri Gourdain v. Franz Nadler*, bylos Nr. C-133/78, [1979] ECR 00733.
63. Generalinio advokato Marco Darmon 1991-02-19 išvada byloje *Marc Rich and Co. AG v. Società Italiana Impianti PA*, bylos Nr. C-190/89.
64. ESTT 1991-07-25 sprendimas byloje *Marc Rich and Co. AG v. Società Italiana Impianti PA*, bylos Nr. C-190/89, [1991] ECR I-00319.
65. ESTT 1992-03-10 sprendimas byloje *Powell Duffryn plc v. Petereit*, bylos Nr. C-214/89, [1992] ECR I-1745.
66. ESTT 1993-04-21 sprendimas byloje *Völker Sonntag v. Hans Waidmann, etc.*, bylos Nr. C-172/91, [1993] ECR I-01963.
67. ESTT 1998-11-17 sprendimas byloje *Van Uden Maritime BV v. Deco-Line*, bylos Nr. C-391/95, [1998] ECR I-00543.
68. ESTT 1999-05-01 sprendimas byloje *Eco Swiss China Time Ltd v. Benetton International NV*, bylos Nr. C-126/97 [1999] ECR I-03055.
69. ESTT 2000-03-28 sprendimas byloje *Krombach v. Bamberski*, bylos Nr. C-7/98 [2000] ECR I-1935.
70. ESTT 2000-11-09 sprendimas byloje *Ingmar GB Ltd. v. Eaton Leonard Technologies Inc.*, bylos Nr. C-381/98 [2000] ECR I-9305.
71. Generalinio advokato Antonio Tizzano 2002-04-18 išvada byloje *Gemeente Steenbergen v. Luc Baten*, bylos Nr. C-271/00.
72. ESTT 2002-11-14 sprendimas byloje *Gemeente Steenbergen v. Luc Baten*, bylos Nr. C-271/00, [2002] ECR I-10489.
73. ESTT 2003-12-09 sprendimas byloje *Erich Gasser GmbH v. MISAT Srl*, bylos Nr. C-116/02, [2003] ECR I-00657.
74. ESTT 2004-01-15 sprendimas byloje *Freistaat Bayern v. Jan Blijdenstein*, bylos Nr. C-433/01, [2004] ECR I-00981.

75. ESTT 2004-04-27 sprendimas byloje *Gregory Paul Turner v. Felix Fareed Ismail Grovit, Harada Ltd, Change-point SA*, bylos Nr. C-159/02, [2004] ECR I-03565.

76. ESTT 2006-10-26 sprendimas byloje *Elisa Maria Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, bylos Nr. C-168/05 [2006] ECR I-10437.

77. Generalinio advokato Ruiz-Jarabo Colomber 2006-11-08 išvada byloje *Lechouritou ir kt. v. Vokietija*, bylos Nr. C-292/05.

78. ESTT 2007-02-15 sprendimas byloje *Lechouritou ir kt. v. Vokietija*, bylos Nr. C-292/05, [2007] ECR I-1519.

79. ESTT 2009-02-10 sprendimas byloje *C-185/07, Allianz SpA, Generali Assicurazioni Generali SpA v. West Tankers Inc.* [2009] ECR I-00663.

80. ESTT 2009-02-12 sprendimas byloje *Seagon v. Deko Marty Belgium NV*, bylos Nr. C-339/07, [2009] 1 WLR 2168.

81. ESTT 2009-09-10 sprendimas byloje *German Graphics Graphische Maschinen GmbH v. Van der Schee*, bylos Nr. C-292/08, [2009] ECR I-0842.

82. ESTT 2009-10-06 sprendimas byloje *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, bylos Nr. C-40/08 [2009] ECR I-09579.

83. ESTT 2014-09-04 sprendimas byloje *Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. UAB „Kintra“*, bylos Nr. C-157/13.

84. Generalinio advokato Melchior Wathelet 2014-12-04 išvada byloje *OAO „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. C-536/13.

85. ESTT 2015-05-13 sprendimas byloje *OAO „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. C-536/13.

Užsienio valstybių teisminių institucijų sprendimai

86. Jungtinės Karalystės apeliacinio teismo 2009-11-05 sprendimas byloje *National Navigation Co v. Endesa Generacion SA*, bylos Nr. A3/2009/0856 ir 1064.

87. Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo 2009-10-14 sprendimas byloje *In Zone Brands International inc v. In Beverage International*, bylos Nr. 08-16.369-08-06.549.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimai

88. LAT CBS 2010-03-16 nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra v. AB „Požeminiai darbai“, WTE Wassertechnik GmbH*, bylos Nr. 3K-3-116/2010.

89. LAT CBS 2011-10-17 nutartis c. b. „*WTE Wassertechnik GmbH, AB „Požeminiai darbai“ v. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra, UAB „Kauno vandenys“*, bylos Nr. 3K-7-304/2011.

90. LAT CBS 2012-06-26 nutartis c. b. *N. V. K., I. V. K., R. W. A. v. K. v. Lietuvos ir Vokietijos UAB „Luksora“, A. L.*, bylos Nr. 3K-3-353/2012

91. LAT CBS 2013-11-20 nutartis c. b. *Lietuvos Respublika v. AB „Lietuvos dujos“, V. G., K. S., V. V.*, bylos Nr. 3K-3-548/2013.

92. LAT CBS 2013-10-10 nutartis c. b. *OAO „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. 3K-7-326/2013.

93. LAT CBS 2014-04-02 nutartis c. b. *J. N. v. N. N. ir kt.*, bylos Nr. 3K-3-171/2014.

94. LAT CBS 2014-06-27 nutartį c. b. *L. B. v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. 3K-3-363/2014.

95. LAT CBS 2014-11-20 nutartis c. b. *Švenčionių miesto savivaldybės administracija v. RUAB „Kašgarija“, UAB „Visagino tiekimas ir statyba“*, bylos Nr. 3K-3-510/2014.

96. LAT CBS 2015-10-23 nutartis c. b. *OAO „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, bylos Nr. 3K-7-458-701/2015.

Lietuvos apeliacinio teismo sprendimai

97. ApT CBS 2014-10-09 nutartis c. b. *UAB „Pasvalio vandenys“ v. Danijos įmonės Per Aarsleff A/S filialas*, bylos Nr. 2-1446/2014.

98. ApT CBS 2014-05-05 nutartis c. b. *UAB „LitCon“ v. UAB „Joniškio vandenys“, Joniškio rajono savivaldybės administracija*, bylos Nr. 2A-469/2014.

99. ApT CBS 2014-02-27 nutartis c. b. *Švenčionių miesto savivaldybės administracija v. RUAB „Kašgarija“, UAB „Visagino tiekimas ir statyba“*, bylos Nr. 2A-432/2014.

100. ApT CBS 2014-06-25 nutartis c. b. *UAB „ABB“ v. S. J., R. G.*, bylos Nr. 2A-846/2014.

101. ApT CBS 2015-02-19 nutartis c. b. *K.O.B. DISTRIBUTION SARL v. UAB „Euroland Import-Export“*, bylos Nr. e2-167-196/2015.

Arbitražo tribunolų sprendimai

102. 2012-07-31 arbitražo tribunolo sprendimas byloje *OAO „Gazprom“ v. Lietuvos Respublika*, arbitražo bylos Nr.: V (125/2011) [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-01]. Prieiga per internetą: <http://arbitrations.ru/files/articles/uploaded/Gazprom_v_Lithuania_Final_Award_SCC.pdf>.

LIMITS OF THE CIVIL AND COMERCIAL MATTER IN THE REGULATION ON JURISDICTION AND THE RECOGNITION AND ENFORCEMENT OF JUDGMENTS IN CIVIL AND COMMERCIAL MATTERS

Justinas Jarusevičius

S u m m a r y

The Purpose of this article is to analyze the categories, established in Brussels Convention and Brussels I or Brussels Ibis regulations, which are excluded from the area of civil and commercial matter. The matters related to bankruptcy, social security and arbitration are analyzed in this article. It is sought to reveal the contents of the category of the civil and commercial matter as well as to illustrate the main novelties of the Brussels Ibis. Conclusions show that the category of the bankruptcy case is not an independent category of the European Union, but depends on the content of the insolvency regulations of the Member States. Exclusion of the bankruptcy cases is based on the interest to provide greater efficiency within the insolvency procedures. Notion of the disputes related to the social security is interpreted restrictively to the disputes related to medical care, sickness benefits, maternity allowances, invalidity benefits, old age and survivors pensions benefits for accidents at work and occupational diseases family allowances and unemployment benefits; regression claims of the social security institutions per se should not be excluded from the Brussels regime. Brussels Ibis changes previously applicable rules, related to arbitration exclusion as explicitly priority is given to New York Convention as well as Brussels Ibis might not be applied to a ruling given by a court of a Member State as to whether or not an arbitration agreement is null and void, inoperative or incapable of being performed, regardless of whether the court decided on this as a principal issue or as an incidental question. EUCJ decision in *Gazprom* case clarifies that arbitral tribunals are not obliged to follow the principle of mutual trust and approves arbitral tribunals' right to prohibit private parties continue litigation in the Courts of the Member States.

Įteikta 2015 m. rugsėjo 9 d.

Priimta publikuoti 2016 m. vasario 26 d.